

אשר נתן לנו תורת אמת...

אף ל"בעל נפש" היתר הטלטול מרווח ומחזור!

יו"ל ע"י
ועד לתיקון עירובין
בשכונת פלעטבוש רבתי
תשרי תשס"ו

Vaad L'Tikkun Eruvin
of Greater Flatbush
180 McDonald Avenue, Unit 226
Brooklyn, NY 11230

Flatbush Eruv

Eruv Hotline 718-339-5904

כשרות העירוב והשגחתו תחת פיקוח הגאון הרב בנימין הלוי וואזנר שליט"א אבד"ק "שבט הלוי" מאנסי נ. י.

It is of utmost importance that one becomes familiar with the *eruv* boundaries.

Please note that the Flatbush *eruv* connects to the Boro Park *eruv* only on McDonald Avenue between Ditmas Avenue and Avenue J.

The Marine Park *eruv* connects to the Flatbush *eruv* between Avenue K and Avenue T.

הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין זצ"ל
אב"ד נאוהרדאק
בעמ"ס ערוך השלחן, וז"ל:

"... בני מבוי כופין זה את זה, ואפילו המיעוט כופין את המרובין, לעשות לחי או קורה, להתיר לטלטל בשבת כמו שכתב באו"ח סימן שס"ב, ובמבוי מפולש, כופין על עשיית צורת הפתח כמו שכתב שם בסימן שס"ג. ויש להסתפק בזמן הזה שמערבין הערים בצורת הפתח אף שהם רחבים ט"ז אמה, ואין בה ס' רבוא, על פי הכרעת רבינו הרמ"א שם, והרבה פוסקים חולקים על זה, אם יכול אחד לומר, לא אתן חלק בזה כי אני חושש להפוסקים האוסרים.

ויראה לי, דמכל מקום צריך ליתן אף זה שאין צריך לה. כמו כן בזה יכולים לומר האוסרים, כיון שכבר נתפשט ההיתר על פי הכרעת הרמ"א, אין שום אדם יכול לומר קים לי כהפוסקים כדמוכח בש"ס [עירובין ס"ח]."

(ערוך השלחן, חו"מ סימן קס"ב א)

הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל
אב"ד וואלאזין וירושלים
בעמ"ס שו"ת נשמת חיים, וז"ל:

"... נתתי שמחה בלבי על אשר שמו על לבם מעכ"ת שיחי וחבריו הרבנים [מורי צדק ועיני העדה דייני העיר אדעסא] לעסוק בתקון גדול כזה בעירם ... הן העיר אדעסא נודעת לרבתי עם, וכולת עמים, ויוכל היות שס' רבוא בוקעים בה, ונקראת עיר של רבים, בכל פרטיה, במלא מובן המלה, ואשר על כן אם יתן ה' ויצליח חפצו בידו להוציא הדבר לאורה, ולתקן כל העיר ועי' להלן ב"דברי מלכיא" ב' יסודי היתר באדעסא] שיהיו רשאים לטלטל בתוכה"

(שו"ת נשמת חיים סימן כט)

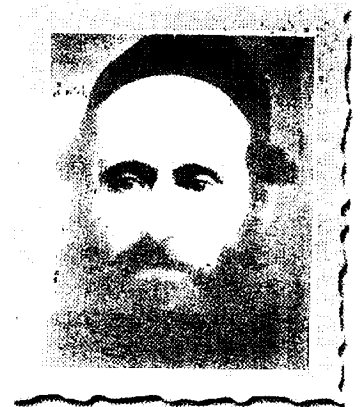
הגאון רבי חיים עוזר גראדזענסקי זצ"ל
אב"ד ווילנא
בעמ"ס שו"ת אחיעזר, וז"ל:

"... אודות תיקון עירובין בפר"ז ... באתי בדברים בענין זה עם אי הרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה"ר אברהם ישעי' קרליץ שליט"א בבני ברק בעמ"ס "חזון איש", ואת אשר החלטנו אודיע למעכ"ת. והנה בודאי נראה שפר"ז היא רה"ר גמורה מה"ת ... אולם מעכ"ת כתב דבפר"ז ישנן ג' מחיצות מה"ת בכל ג' רוחות וגם ברוח הרביעית יש מחיצה בערך שלישי, אי"כ לפי זה אין להעיר פר"ז דין רה"ר מה"ת לכו"ע. והגם שיש פרצות ע"י הגשרים העוברים את הנהר, מכ"מ אין הם אוסרות מה"ת, כיון שהעומד מרובה על הפרוץ, ורק מדרבנן אוסרת כל פרצה ביותר מ"א אמות, וא"כ בודאי שיכולים לתקן כל פרצות אלו בצוה"פ."

(שו"ת אחיעזר ח"ד ס"ח)

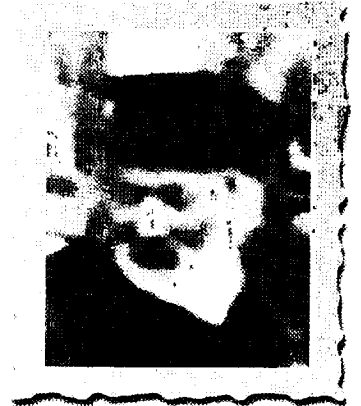
הגאון רבי מלכיאל טננבוים זצ"ל
אב"ד לאמזא
בעמ"ח שו"ת דברי מלכיאל, וז"ל:

"... נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם סי' רבוא, כיון שאין שם רשות הרבים מפולש כנ"ל. וגם כי הסי' רבוא מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברשות הרבים אחד."¹

(שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי"ג)

הגאון רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל מראדין
בעמ"ח חפץ חיים ומשנה ברורה ושי"ס, וז"ל:

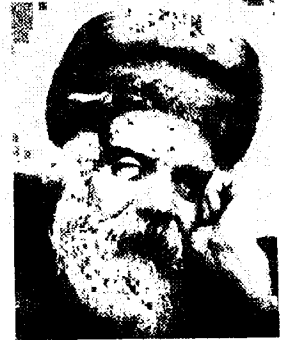

"... בעיירות שלנו² שמנהג העולם לתקן על ידי צורת הפתח, אף שרחובותיה רחבין הרבה, ומפולשין משער לשער,³ וגם פעמים רבות הולך דרך המלך תוך העיר ומדינא הוי רשות הרבים גמור עי"ז, ועל כרחך דסומכין על הייש אומרים שבסימן שמ"ה דרשות הרבים לא הוי אלא אם כן סי' רבוא בוקעין בו, וזה אין מצוי⁴ [פמ"ג]. אמנם באמת הרבה⁵ ראשונים חולקין על הי"א הנ"ל כמו שכתבנו שם בסימן שמ"ה, ועל כן אף דאין למחות לאחרים הנהיגין להקל עיי צורת הפתח, שכן נהגו מעולם עיי"פ דעת הפוסקים המקילין בזה, מכל מקום כל בעל-נפש יחמיר לעצמו שלא לטלטל עיי צורת הפתח לבד, ועיין בביאור הלכה." [ובביאור הלכה סימן שמ"ה ד"ה וי"א, כתב בשם האלי רבא דבמקום שיש עוד איזה "צד להקל"י⁶ אזי גם בעל נפש יכול לסמוך על הי"א].

(משנה ברורה סימן שס"ד סי"ק ח)

- 1 זהו דעת רוב הפוסקים כפשטות לשון הש"ע דבעינין שיהיו הס"ר בוקעין במקום אחד ותושבי העיר אינם מצטרפין למנין ה"ה המשכני" בדעת המחבר, אשל אברהם (סי' שמ"ה), שו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קפ"ה), משנה ברורה (סי' שמ"ה בשעה צ"א א"ק כ"ה), שו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' ד), שו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' כ"ה), חז"א (סימן ק"ז ס"ק ו), שו"ת תירושו ויצהר (סי' ע"ג), שו"ת בית אב (ח"ב סי' ה' א"ק ב), שו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' ל"ו).
- 2 עיירות שלנו אין מוקפות חומה" (פרי מגדים א"ח סימן שס"ב במשבצות זהב א"ק יח). ובתקופת המשנה ברורה ודאי דכבר נפרצו החומות מרוב עיירות אירופא. ונפקא מינה להתיר לסמוך על צורת הפתח ל"בעל נפש" מכת חסרון התנאי דמפולשין המוזכר במ"ב להלן ובהערה הבאה.
- 3 עיין במשנה ברורה סימן שמ"ה ס"ק כ' דמפולשין היינו שהרחובות יהיו גם מכוונים משער לשער (ביושר ולא בעיקום) זה כנגד זה. תנאי זה דמפולשין הזכיר המשנה ברורה גם לעיל בסימן שס"ד סעיף ב' בביאור הלכה ד"ה ואחר שעשה, בהקשותו שם "על מנהג העולם שמסתפקין בצורת הפתח ברשות הרבים שהוא רחב י"ו אמה ומפולש משער לשער". הרי לנו מפורש דעת המשנה ברורה אינו כהסוברים ד"מפולשין משער לשער" הוא דין רק בערים המוקפים חומה, אלא ס"ל כרוה"פ דהוא אחד מתנאי רה"ר הנוגע לעיירות שלנו שאינם מוקפים חומה, דאם רחובותיה אינם מפולשין הוי רשות היחיד מן התורה, ומהני צורת הפתח אף לבעל נפש.
- 4 מכאן מוכח דס"ל להמשנה ברורה דהתנאי של סי' רבוא בוקעין אינו מתקיים עיי הצטרפות כל רחובות העיר, דא"כ מדוע אין מצוי בזמנינו רשות הרבים גמור, הרי בדורות האחרונים נתרחו הערים ונתפשטו רחובותיהם, ואדרבה בזמנינו מצוי יותר שיצטרפו סי' רבוא מכל הרחובות יחד, ועל כרחך דהתנאי של סי' רבוא עוברין בו היינו במקום אחד, מקום המסחר, כפי שהי' נוהג בימי קדם. ובאמת מפורש כן בשער היצין (סימן שמ"ה א"ק כה) במש"כ שם דאין הכרח שבכל יום ממש יהא צריך שהס' רבוא יעברו "דרך המבוי המפולש" וד"ק. והא ד"אין מצוי" מפורש בש"ע א"ח סימן ש"ג סעיף י"ח ד"השתא לית לן רשות הרבים גמור, וכן פסק הרמ"א בסוף סימן שמ"ו "שכל רשויות שלנו הם כרמלית".
- 5 ושם בביאור הלכה (ד"ה ואחר שעשה) כתב ד"רוב ראשונים" חולקים וסוברים דגם בדין איכא ר"ה וציין להמשכנות יעקב. וראוי לציין מש"כ הגר"י פ"ש רב"ד עדה החרדית בעיקר ירושלים זצ"ל בשו"ת אבן ישראל (א"ח סי' ל"ו) דהמשנה ברורה שהכריע כהמשכני" להחמיר לבעל נפש, מסתמא לא ראה את תשובותיו של הבית אפרים להמשכני". וכ"כ בס' תולדות שמואל (ח"ג סי' פא, פו) ובשו"ת בית אב (ח"ב סי' ה' א"ק ב) ובשו"ת דברי יציב (ח"ב סי' קעג). ובקונטרס "מאז ומקדם" הביאו הוכחה מפורשת לכן מהמשנה ברורה עצמו שכתב בס' ר"ח סעי' ט (בביאור ד"ה מברוך וז"ל, עיי' בשערי תשובה וכו' ולא ביאר טעמו, וספר בית אפרים שלו אין בידי עכ"ל.
- 6 וכ"ש במקום דידן שיש יותר מכמה וכמה יסודות להקל, כגון שרחובותינו אינם "מפולשין משער לשער" וחסר א' מתנאי רשות הרבים (כדלעיל הערות 2, 3), והן דאיכא סביב העיר מחיצות גמורות בידי אדם דמשוי ל' רשות היחיד מה"ת, ואף דאיכא בהם פירצות יותר מ' אמות - הרי לרוב הפוסקים הוי זה רק דרבנן דמהני ביה צורת הפתח, וא"כ לדעת המ"ב ודאי דשפיר וראוי לכל ירא שמים לסמוך בנ"ד על צורת הפתח להתיר הטלטול לכתחילה אף לבעל נפש.

הגאון רבי חיים אלעזר שפירא זצ"ל
אב"ד מונקאטש
בעמ"ח שרי"ת מנחת אלעזר, וז"ל:

"מקובל בידינו בשם קדוש זקיני בעל בני יששכר ז"ל (כשהי' בעירו או במקום שהוחזקו העירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביתו בש"ק, לקח לתוך בגדו מפתח וכיוצא, כדי שישאווהו במקום העירוב ולא יהי' בכלל מי שאינו מודה בעירוב עכ"ה. והגם כי ראיתי בס' שערי רחמים דיני מנהגי הגר"א מווילנא ז"ל⁷ כי מנהגו הי' שלא לישא כלל בשבת אפי' במקום שיש עירוב, אכן מנהגינו ומנהג אבותינו ורבותינו הקדושים ז"ע לדקדק לישא במקום שיש עירוב וכדברי רבינו האריז"ל⁸ והתשב"ץ ז"ל⁹ כדי לחזק אמתיות דברי רבותינו וחכז"ל שהתקינו עירובין ושלא להיות ח"ו (בחשש) בכלל מי שאינו מודה בעירוב."

(נימוקי או"ח סימן קצ"ד)

הגאון רבי אברהם ישעי' קרליץ זצ"ל
בעמ"ח חזון איש, וז"ל:

"... בזמן הזה, כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים, הן רשות היחיד גמורה מן התורה ... וכיון שכן, הן ניתרות בצורת הפתח ... ולהאמור ההיתר מחורר ומרווח לכרכים שלנו."

(חזון איש הלכות עירובין סימן ק"ז ס"ק ז)

7 ה' שבת אות צ"ג. וז"ל שם "שלא לישא בשבת כלל אפי' במקום שיש עירוב, אפי' בחצר ובבית לא ישא, כי אם בידו. וכן אשה אם יודעין בה שתקבל הדברים מצוה לומר לה שכל התכשיטין אסורים אפי' בחצר ובבית."

8 הביאו בריש דבריו שם וז"ל מוהר"ו (בשעה"כ דין רחיצה בד"ה ענין העירוב) "ראיתי למורי ז"ל שבשחרית יום שבת הי' מוליך עמו הטלית והחומש מביתו לביהל"ג וגם הי' מוליכו לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו הנודעת, ולא הי' מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת ת"ו. ובאמצע דבריו שם כתב הגאון בעל מנח"א לבאר מש"כ בשעה"כ דהאריז"ל לא הי' חושש שמא נתקלקל צוה"פ, למרות שלדעת הרמב"ם והדעה הראשונה שבשר"ע דרחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה היו רה"ר אפילו אם אין ס"ר בוקעין בו, ואולי בשוקי צפת הי' מקום רחב ט"ז אמה, ולדעתם הי' ספיקא דאורייתא, ועל"ז לא חשש האריז"ל לחקור וסמך על חזקת הכשרות של העירוב.

ועי' בנימוקי או"ח שם שנדחק דקשה לומר שהי' אז רחובות רחבים כאלו בימיהם בצפת ת"ו, כידוע בנין המחמדים בימיהם בארצות הקדם ברחובות צרים מאוד, וסיים הגאון בעל מנח"א שם ד"מכל מקום אולי הי' כן. אכן דבר ה' בפיו אמת, כי אמנם כן נמצא וכן הי' בעיה"ק צפת בתקופת האריז"ל. ועדות נאמנה לכך אנו מוצאים בש"ת מהרי"ט צהלון (סי' רנ"א) להשיב על טענות הלמדנים שפקפקו על כשרות העירוב, וז"ל: ש"פקפקו הלמדנים וקצת תלמידי חכמים על הטלטול בה בשבת ... דבעינן דלתות ולא סגי בצוה"פ כי בשכונת הגוים מקום קיבוציהם לתיפלה בימי אידיהן, היא רחבה גדולה שרחה יותר מט"ו אמה, והיא רשות הרבים, נמצא שאלו המבואות הם פתוחין לרשות הרבים ... והשיב המהרי"ט צהלון וז"ל "דהרי כתב רש"י זלה"ה דבעינן ששים רבוא בוקעין בו. וכן כתב הרא"ש זלה"ה דרך פשיטות דבעינן זהו אין רשות הרבים, דליכא ששים רבוא. וכן כתבו התוספות ז"ל ... וכתבו הפוסקים דנהגו לטוסקו כהרי"ף ז"ל כשאין התוס' חולקים עליו, משמע דאם התוס' חולקים עליו פוסקים כהתוספות. והכא הרי התוס' ורש"י והרא"ש והטור כולם סוברים דבעינן ס' רבוא. וכמה גדולים גאוני עולם נוחי נפש אשר היו בארצנו ולא פקפק שום אדם מעולם, ועל זה נאמר אל תסג גבול עולם" (משלי כב-כח, ופרש"י: "אל תשוב אחר ממנהג אבותיך").

ומעתה לאור גילוי ידיעה זו ש"פקפקו הלמדנים" נגד התנאי דס' רבוא כבר התחיל כב' מאות שנים קודם תקופת הבית אפרים, א"כ כמה מזהירין דברי מוהר"ו שרבו האריז"ל "לא הי' מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת" - אף שמבואותיה היו פתוחים לאותה רוחבה הרחבה יותר מט"ו אמה. ומסתבר דטעמו כהמבואר בתשובת מהרי"ט"ן, דכיון ד"מנהג ההוראה" של גאוני עולם הקודמים דבעינן לרשות הרבים דאורייתא שיהא ס' רבוא בוקעין בו, שוב אין שום מקום לפלפולים ופקפוקים של "ספיקא דאורייתא". ומי לנו "בעל נפש" גדול מהאריז"ל שלא חשש לפקפקו הלמדנים, אלא חשש להחמיר על דברי קבלה ד"אל תסג גבול עולם". הוראה גדולה זו משמיענו מוהר"ו ב"מעשה רב" מרבו האריז"ל שהי' מוליך בידו את הטלית והחומש, כדי שלא נשוב אחר, אף לחומרא, ממנהג אבותינו ורבותינו, כי זהו יסוד גדול באמונתנו בתקנות חז"ל וקיום התורה שבע"פ. (ועי' עלהן הערה 11 תשובת הרא"ש ז"ל נגד מי שאסר לתקן צוה"פ בדורו.)

9 שו"ת תשב"ץ חלק ב' סי' לז וז"ל השאלה "אם יש חשש עבירה בתיקוני מבואות, לתלמיד חכם. (תשובה:) חס ושלום, אבל הוריז בזה הרי זה משובח. אדרבה, הם תמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן, דאמרינן ב"הדר (עירובין סח.) א"ל רבא בר חנן לאביי מבואה דדירין בה תרי גברי רברבי כרבנן, לא ליהו ליה לא עירוב ולא שתוף? כו'. ומי שלבו נוקפו בזה, הדיוטות גמורה היא, או מינות נרקה בו. וכזות גדולה היא למתקן. ובפ"ב דביצה (טז:) גבי מערבין מיריבי חצרות ביר"ט אמרינן התם במאן דאורי לאיסורא היא הוראה לקלקולא משום דמתקלקלי בה רבים ובאים לטלטל בלא עירוב."

הגאון רבי **יונתן שטייף** זצ"ל
 אב"ד דקהל יראים וויען
 בעמ"ח שו"ת **מהר"י שטייף**, וז"ל:

"... יש לערב הן העיר ברוקלין והן העיר מאנהעטטען, ומכל שכן אותן השווקים שאין בהם סי' רבוא בוקעין בו. שעל ידי התיקון שיעשה בהם, יהיו מובדלות מיתר השווקים שיש בהם דריסת הרגל של סי' רבוא שלא יהיו פרוצים להם. ובפרט חלק הנקרא וויליאמסבורג שאין כאן שוק שסי"ר בוקעים בו. וביחוד העיר ברוקלין אפשר לתקן שכונות שכונות, דהיינו אותם השווקים שדרים בהם לרוב מהיראים, בקל יש לתקן אותם בצוה"פ, כי אפשר להשגיח ולבדוק בכל ע"ש אם לא נתהווה איזה שינוי או פירצה."

(מעצכייק וע"י שו"ת מהר"י שטייף סימן ס"ח)

הגאון רבי **יוסף אליהו הענקין** זצ"ל
 אב"ד ניו יארק
 בעמ"ח **תשובות איברא**, וז"ל:

"... גלוי הוא שיש יסוד גדול ודעת גדולים, לתקן עירובין במנהטן, שלא גריעה בזה מכמה כרכים בעולם שתקנו שם עירוב, ועדיפא מזה. הועד לתיקון עירובין מנהטן כולל מספר רבנים חשובים, אדמורי"ם, ובע"ב חשובים וכו', והם משתדלים לקבל הסכמת עוד רבנים מובהקים ואח"כ לקרוא לאסיפת רבנים גדולה להחליט על התיקון, לאחר שיעשו כל התיקונים הצריכים. לדעתי לא ימתינו עד שיתקבץ כינוס רבנים בגלל זה, כי מנסיון יודעים אנו שזה יקח הרבה זמן, וחבל על הזמן שבינתיים, אלא יעשו תיכף מה שאפשר ומה שנחוץ לעשות, ואחר התיקון יפרסמו שהתיקון נעשה ושמונים עליו רבנים משגיחים."

"... הועד צריך להשיג קרן קבוע כדי שיוכלו לשלם שכר של שני משגיחים ת"ח מפורסמים שישגיחו על העירוב, ולרזו רבנים שיעשו מחיצות כדי לעשות עירובי חצרות בהבאראס **ברוקלין**, בראנקס וקווינס וכו' שאין שם עירוב כללי וכו'."

(סימן כ"ה מכתבו האחרון מיום כ"ח תמוז תשכ"א)

הגאון רבי **ישראל יעקב פישער** זצ"ל
 ראב"ד עדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו
 בעמ"ח שו"ת **אבן ישראל**, וז"ל:

"... מה ששאל מע"כ אי כיום שנמצאים בירושלים ששים רבוא אנשים וכו', אי"כ צריך להחמיר דלא יהני צוה"פ, רק דלתות הראויות להנעל. הנני להשיבו ... ברחובות ירושלים כעת, הרי ב' המחיצות מהרחוב קיימות כמש"כ הריטב"א, וגם המחיצה השלישית אינה מפולשת, ושפיר אית לן שלוש מחיצות. וזהו כוונת החזו"א דאית לן היתר מחוור ומרווח, דבודאי אין לנו רשה"ר דאורייתא, ושפיר מהני עירובין ושיתופי מבואות בלי שום פקפוק."

(שו"ת אבן ישראל ח"ח סימן ל"ו)

הגאון רבי טוביה גאלדשטיין זצ"ל
אב"ד וראש הישיבה דישיבה וכולל "עמק הלכה"

"... בשנת תש"ס באו אלי ג' רבנים חשובים לדבר עמי בענין תיקון צוה"פ בבארא פארק להתיר הטלטול בש"ק.

והשבתי להם, שהיות ושמעתי שישנם מחיצות סביב העיר ברוקלין, אי"כ רצוני לברר אמיתות הדבר, כדי שההיתר יהיה ברור גם ע"פ חומרותיו של הגאון רבי משה [פיינשטיין] זצ"ל.

וכך הוה, שלחתי התלמידים שלי יחד עם ראש הכולל, וטרחו להקיף את כל הנהר סביב, והעידו בפניי שאכן ישנם מחיצות ממש הגבוהים יותר מ"טפחים, שנעשו בידי אדם, המקיפים את העיר מג' רוחותיו. ואף שישנם פירצות באיזה מקומות, מ"מ כיון דהעומד מרובה על הפרוץ, הוה רשות היחיד מן התורה, ובדברנן מהני צוה"פ לכו"ע, וע"כ נכון וראוי לתקן צוה"פ בלי שום פקפוק כמו שאר ערי היהודים בעולם המתוקנים בעירוב."

(משיחתו לתלמידיו בכולל עמק הלכה)

הגאון רבי אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א
אב"ד דק"ק האליין, וז"ל:

"... הנה הלכה פסוקה בשו"ע או"ח סי' שצ"ה מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות ומברך עליו על מצות עירוב. ופירש שם הט"ז הטעם דהוה מצוה, הוא משום שלא יבוא לידי איסור טלטול... והמכשול הוא פשוט שהרבה אנשים שוכחים ומוציאים באיסור. ואע"ג דבא ע"י שכתה והוה מתעסק, מיקרי מכשול ותקלה כמש"כ בשו"ת רעק"א סי' ח' דיש במתעסק בשבת איסור תורה וכ"כ בספר הבתים ... ואפילו בזמן הזה דאין לנו רה"ר גמורה, מ"מ בשבת אפ"י איסור דרבנן חמור ויש איסור אפ"י במתעסק. וכה"ג כתב הרא"ש (ב"י במה טומנין סי' ב') בשם רבינו חננאל משום חומרא דשבת חשובה איסור דרבנן כשל תורה ואזלינן לחומרא ...

מלבד זה מצוי מכשול בהוצאת המפתחות בהחגורה ואינם בקיאים כיצד לחברו עם החגורה. ופותחים גם כשיש על המנעול תורת רה"י, כי כשהוא עומד בכרמלית אסור לתחוב המפתח כשהמנעול הוא בכלל חורי רה"י. וגם הוצאת מטפחת היד סביב הצואר הנשמת אדם (כלל נ"ו) חוכך לאסור ...

... מצות עירוב הוא חיוב הלמ"מ כמו הדלקת נרות, כמפורש בסי' שכל טוב (פ' בשלח עמו' רי"ד) והכינו את אשר יביאו, את אשר יאכלו לא נאמר אלא אשר יביאו, כלומר יכינו ביום הששי במבואות ובחצרות תיקוני לחיים וקורות וצורות פתחים ועירובים ושיתופים להתיר להם את אשר יביאו ביום השבת מרשות לרשות עכ"ל.

... וכ"כ בלקח טוב (פ' בשלח) את אשר יביאו, מכאן לעירובי חצירות מן התורה, שיערב אדם בשבת בפת או בשום מאכל כדי שיטלטל מבית לבית ומחצר לחצר עכ"ל. והוה עשיית עירוב מצוה חיובית ..."¹⁰

(קובץ אוצרות ירושלים חלק רח"צ שנת תשמ"ב)

10 ובא וראה אזהרתו התמורה של רבינו הרא"ש ז"ל נגד אחד מרבני דורו, שאסר לתקן עירוב של צורת הפתח, וז"ל: "אתה רבי יעקב רבי משה דבאלינסיא, כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלויות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשין, בצורת פתח, ואתה אסרת אותו לקהל פריישי, וכתבת לי ראיותיך, ואני הודיעתיך שאין בהם ממש. והזהרתיך שתחזור בך ותאמר לקהל, שיתקנו מבואותיהם כאשר הורגלו עפ"י גדוליהם. והנה הוגד לי, שאתה עומד במרדך ואתה מכשיל את הרבים בחילול שבת. לכן אני גוזר עליך, אחר שינתן לך כתב זה בעדים, שתתקן המבואות המפולשין לרשות הרבים בצורת פתח, תוך שבועיים אחר שתראה כתב זה. ואם לא תתקן המבואות כאשר כתבתי, אני מנדה אותך. ואם היית בימי הסנהדרין, היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור תלמוד שסידר רב אשי, ולחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה" (ש"ת הרא"ש כלל כ"א אר"ק ח' ובאר"ק ט'. וראה עוד לעיל בהערה 8).

הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א
אבי"ד זכרון מאיר בני-ברק
בעמ"ח שו"ת **שבת הלוי**, וז"ל:

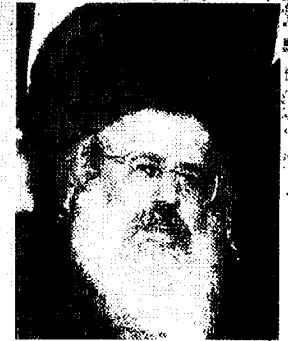

(עם בנו הרב רבי מרדכי הלוי שליט"א רב המכשר העירוב דפלטבוש)

"... כל זה אם יש באמת סי' רבוא בוקעים, אבל אם אין סי' רבוא בוקעים
כאשר אמר כ"ת, א"כ אין מה לדבר. וכן מש"כ כתי"ג בענין הצורך לעשות
עירובין בעירות שאין סי' רבוא בוקעים¹¹ הגם שהרחובות רחבות טובא –
אמת גמור שזה הי' דעת אבותינו ורבותינו מעולם, ואין להרהר בזה."

(שו"ת שבת הלוי ח"ו או"ח סוסי"א מ"א)

הגאון רבי משה ליב ראבינאוויטש שליט"א
אבי"ד דק"ק מונקאטש, וז"ל:

"... דבר פשוט הוא, שמה שכותב רבן של ישראל החתם סופר ז"ל (או"ח סי' צט)
שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור שבת כהלכתו ולשמור ב"ב בכל יום
השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, הנה הוא שקול
כנגד כל החששות כולם. ואיך נחשוש על העתיד בחששות הבדוים מן הלב, במקום
שהחת"ס מעיד, ומוכיח כן מהש"ס, שבלי עירוב א"א לשמור שבת כבר מעכשיו
בהווה, מידי שבת בשבתו. ולדעת החוששים לרה"ר מה"ת, כ"ש שצריכים להזהר
בשמירת שבת אלף פעמים ככה.

וכאן המקום להבהיר, שלנו יוצאי פולין וגאליציע, קבלה בידנו מאבותינו כמסורה
וכתורה שבע"פ, שאנו סומכין בהלי' עירובין על הוראת שר התורה הבית אפרים ז"ל, שלחם מלחמתה של תורה
להצדיק רבותינו הקדושים בעלי השו"ע ונושאי כליו אשר מפייהם אנו חיים. ואין זה רק בדיעבד (לומר ח"ו שהמנהג
קיימת רק משום שאין לאחרים הכח למחות בנו), אלא אף לכתחילה, ואף למצוה לדעת אבוה"ק זי"ע."

(סוף תשובתו במכתב לאני"ש כ"ד טבת תשי"ס)

הגאון רבי יחזקאל ראטה שליט"א
אבי"ד קארלסבורג
בעמ"ח שו"ת **עמק התשובה**, וז"ל:

"... אין בזה [בתיקון העירוב דב.פ.] סתירה לדעת הרבנים הקדמונים נוחי נפש
ז"ל, שעד עתה לא הי' המדובר לעשות באופן מעולה כזה, ובפרט שנתברר כי עירנו
מוקף עם ג' מחיצות העשויות בידי אדם כדת וכהלכה, ובכן יכולין הכל לסמוך
בהיתר טלטולו."

(במכתבו ו' דחנוכה תשי"ס לפ"ק)

¹¹ בוקעים היינו ב"רחוב", ולא סגי אם הם' רבוא מצטרפין יחדיו מכלליות תושבי העיר, וכמו שהעיד בשמו תלמידו המובהק הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א במכתבו (מיום ה' בלק תש"ס) וז"ל "זה מנהג מדורות לסמוך על הראשונים דאין רה"ר דאורייתא בזה"ז שכיח בינינו, וע"כ ראיתי שמר"ר מרן הגר"ש וואזנר שליט"א אף שמחמיר לעצמו, מ"מ אינו מורה כן לאחרים. ואף שהעיר בני ברק נמצאת מחוברת לכמה ערים בגוש דן, ויש בכל המקום הרבה יותר מס' רבוא, מ"מ כיון שאין ס' רבוא בוקעין בו בשום רחוב מרחובות העיר בני ברק, אינו מחמיר לאחרים, כי התנאי דרה"ר של ס' רבוא תלמי ברחוב ולא בכלליות העיר, ע"כ."

In Hagaon Harav Moshe Feinstein zt"l's final two *teshuvos* about *eruvin* we see that he codified his *chiddush*; in order for a city to be classified as a *reshus harabbim* of *shishim ribu*, the requirement is **at least five times shishim ribu** which could amount to 3,000,000 or more people. Consequently, in the Chicago *eruv* pamphlet (*West Rogers Park Eruv*, 1993 p. 23) it is stated that Hagaon Harav Dovid Feinstein *shlita* was in agreement that according to his father's *shitalah* there must be a minimum of 3,000,000 people in order for the city to be defined as a *reshus harabbim*. Since the population of Brooklyn is less than 3,000,000, an *eruv* of *tzuras hapesachim* would be allowed even according to Rav Moshe zt"l. See *The Community Eruv*, page 29, and note 19.

שו"ת אנרות משה חלק או"ח ה סימן כמ

אגרות אורח חיים משה

ומוארשא שעשו שם עירובין, אף שהיה כרך גדול ידוע לפי חשיבות כרכים גדולים שברוסלאנד ופולין, לא היו בה ס' ריבוא ברחובות שהוא רק בעיר שדרים בה ערך קרוב לשלשת מיליאן נפשות.
 שיהיה שיך לאמד שימצא בחצותיה ששים ריבוא, והוא שיך רק כשהיו נושבי העיר עם העברים ושבים ממקומות אחרים לכה"פ חמשה פעמים ס' ריבוא, והוא ערך שלשה מיליאן.

שו"ת אנרות משה חלק או"ח ה סימן כח

אגרות אורח חיים משה

ומוארשא שעשו שם עירובין, אף שהיה כרך גדול ידוע לפי חשיבות כרכים גדולים שברוסלאנד ופולין, לא היו בה ס' ריבוא ברחובות שהוא רק בעיר שדרים בה ערך קרוב לשלשת מיליאן נפשות.

From Hagaon Harav Moshe Feinstein zt"l's first *teshuvah* listed here [Fig. a] we see he maintained that if the *tzuras hapesach* encircled fewer than *shishim ribu* it is considered as if the *tzuras hapesach* separates the neighborhood from the whole city and an *eruv* is permissible. See *The Community Eruv kuntres*, notes 21 and 29. Additionally, both these *teshuvos* [Figs. a and b] demonstrate that Rav Moshe was led to believe that **independently** Boro Park and Flatbush have populations of *shishim ribu* and therefore an *eruv* of *tzuras hapesachim* was not permissible. Rav Moshe states that each one of these neighborhoods encompasses **less than twelve mil** by **twelve mil** and nevertheless they have more than *shishim ribu*. On the other hand Rav Moshe states that Brooklyn includes an area of **more than twelve mil** by **twelve mil** (*Igros Moshe*, O.C. 4:87-88). Consequently, these *teshuvos* must indicate that each neighborhood independently has *shishim ribu* and not just the whole of Brooklyn. See *The Community Eruv*, page 37, and note 28.

Fig. a

שו"ת אנרות משה חלק או"ח ה סימן כח

אגרות אורח חיים משה

ומוארשא שעשו שם עירובין, אף שהיה כרך גדול ידוע לפי חשיבות כרכים גדולים שברוסלאנד ופולין, לא היו בה ס' ריבוא ברחובות שהוא רק בעיר שדרים בה ערך קרוב לשלשת מיליאן נפשות. ומוארשא לא היו שם כל כך אינשי ואף המתצה מזה לא היו שם. ועוברים ושבים ג"כ לא היו כל כך שישלימו המספר. ובשאר הכרכים לא היו עירובין, אלא בחלק קטן בהעיר מקום שדרו שם רוב ההעדים ושם לא היו ס' ריבוא. אבל ברוקלין, הא כל חלק חשונ כמו פלעטבוש ובארא פריק וכדומה הם רה"ר בפ"ע, דיש בכל אחד על משך שעד פחות מ"ב על ר"ב מיל ס' ריבוא. שאף אם שיך לחלקם לשני מקומות חלוקין, הוי כל אחד בפני עצמו רה"ר דס' ריבוא.

Fig. b

שו"ת אנרות משה חלק או"ח ד השמטה לסימן פמ

אגרות אורח חיים משה

שראו כל מה שכתבתי אם יש להם טעמים. אבל על ברוקלין שתלוי בדיון ס' ריבוא אם נמצאו בשטח ולא יותר מ"ב מיל על ר"ב מיל וכיון שנתברר שפלעטבוש יש שם הרבה יותר אף שהוא עיר על שטח הפחות מ"ב על ר"ב מיל וכן בארא פארק הוא אסור מדינא בלא דלתות.

This *teshuvah* confirms that Hagoan Harav Moshe Feinstein *zt"l* never gave a *p'sak* against an *eruv* in Flatbush but only stated his personal opinion. Since Rav Moshe recognized that the *Achronim* did not accept his *chiddush* and that the *Aruch HaShulchan* did not agree with him, all subsequent statements in Rav Moshe's *teshuvos* must mean that he is referring to his personal opinion. See *The Community Eruv*, pages 31 and 50; see also note 23.

This *teshuvah* proves Hagoan Harav Moshe Feinstein *zt"l* knew that there were cities with populations exceeding *shishim ribu* and nevertheless, *eruvim* had been erected there. Therefore he posited that there would need to be 3,000,000 people over an area of twelve *mil* by twelve *mil* in order for that area to be classified as a *reshus harabbim*. The following large cities with populations of 600,000 erected *eruvim*: Warsaw, which was not walled from the year 1877 and which had *shishim ribu* on the larger side from the year 1900 (*Mishmeres Sholom*, 24:10; *Divrei Menachem*, O.C. vol. 2, pp. 42-43; *Encyklopedia Warszawy*, 1994 p. 187, and *Rocznik Statystyczny Warszawy 1921 i 1922, 1924* p. 14; see also *Igros Moshe*, O.C. 5:28:5), *Lodz* (*Mishmeres Sholom*, 24:10 and *Encyklopedia Judaica*, 1996 vol. 11 p. 426), *Odessa* (*Divrei Malkiel*, 3:14-18, 4:3; *Tikkun Shabbos*, and *Tuv Yehoshua*), *Manchester* (introduction *Bais Av* vol. 2 and *Encyklopedia Britannica*, 1911 vol. 17 p. 547), *St. Louis* (*Tikvas Zechariah* and *Encyklopedia Britannica*, 1911 vol. 24 p. 24), and *New York* in 1905 (*Oznei Yehoshua*, 1:18; *Tirosh VaYitzhar*, *siman* 73; *Eruv V'Hotzaah*, and *US Census*, 1900). See *The Community Eruv*, page 30.

שו"ת אנרות משה חלק או"ח ד סימן פ"ז

אגרות אורח חיים משה

הנה כשהיו אצלי הרבנים החשובים הרה"ג מוהרש"ו שארמאן שליט"א הרה"ג מוהר"נ שרייער שליט"א בדבר תיקון עירוב בפלעטבוש ואמרתי שאיני רוצה להתערב בזה כי הרי כמה שיטות איכא בפירוש מה זה רשות הרבים ובפירוש דלתות נעולות וספרי הש"ע מצויים, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא מתיד בעצם מצד לשון זה שאמרתי מוכרח אני לבא בזה לברר בקיצור מה שאני בעצמי סובר...

... עכ"פ אני סובר לדינא כדכתבתי אבל לא רציתי לומר זה לפס"ד ברור מאחר שלא הוכרז זה בפירוש בדברי רבותינו האחרונים ובעה"ש משמע שודאי לא נחית לזה עיי"ש בסעיף י"ט וסעי' כ, ...

... אבל בזה טעם שלא אמרתי למה שאני סובר לרבנים חשובים לפס"ד ברור. אבל מאחר שיצא קול שאני הוא המתיר שהוא בעצם נגד מה שכתבתי ונגד מה שאני סובר כן לדינא הוכרחתי לכתוב מכתבי זה

שו"ת אנרות משה חלק או"ח ד סימן פז

אגרות אורח חיים משה

ובעיר שיש בה הרבה נכנסין צריך להתחשב גם עם אלו הנכנסים מערים אחרות דאם איכא הסי' ריבוא בצירוף הנכנסים ממקומות אחרים נמי הוא רה"ר כדבאנתי מרש"י עירובין דף נ"ט ע"א ד"ה עיר של יחיד ואף שנשתפקתי י"ט דאולי סגי ביש' בעיר סי' ריבוא ביחד עם הנמצאים בהבתים, יותר מסתבר דאין להחשיב בכלל הסי' ריבוא אלא אלו הנמצאים בחוצות דהרי במדבר היו שם בהמחנה יחד עם אלו שבבתים פי ארבע או חמש מסי' ריבוא, שלכן מכיון שנמצאו כרכים גדולים דתיקנו בהן עירובין משמע שהקלו בזה.

1981 ... "Regarding mechtizos encircling Brooklyn, it is known that until now they did not exist, and this [their existence] is possible to investigate."
 (Igros Moshe, O.C. 5:28:5)

2000 ... "Since I have heard that there are mechtizos encircling Brooklyn ... with them [the mechtizos] the heter [for an eruv] would be obvious even according to the chumros of Hagoan Rav Moshe Feinstein *zt"l*."
 (Hagoan Harav Tuvia Goldstein *zt"l* Rosh, Yeshiva of Emek Halacha Talmid/Chaper of Hagoan Harav Moshe Feinstein *zt"l*)

five years ago, before one had the ability to type a letter with different font sizes, the two different sizes of type in this letter — Rav Moshe’s name as it was typed under his signature is smaller in size than the rest of this letter — strongly suggests that, in all likelihood, Rav Moshe’s signature was transferred from elsewhere. In light of the aforementioned inconsistencies in this letter, it follows that one can only be confident in what Rav Moshe actually stated in his *teshuvos* and not in what is merely written on a flyer.

It is important to note that all the objections to *eruv* in Brooklyn are based on this 1981 letter and the 1979 *kol korei* [see Appendix 2], and as we have shown above, both are spurious documents and cannot be relied on. Finally, even if Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt”l* had signed this letter and the signature on the 1979 *kol korei* was authentic, since Rav Moshe’s opposition to these *eruv* was based on a totally different set of circumstances which does not pertain to us today, there is no question that he would have allowed our *eruv*.

הריני מבין להרב המחבר שליט”א שיצליחו השי”ח להמשיך
לגדל במעלות התורה הידיאה, ויזכה לחבר עוד ספרים חשובים
לחפצת השם ותורתו.
הכרית כיום כי לתודש אדר שני תשמ”א.

Fig. 3b

ולכן אני מזהיר שלא לעשות תיקון פירוביון בעום שכונה ככרוקליין
אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה
אשר פיתחתי עליה
הרב משה פיינשטיין, נט”א

Fig. 3c

Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt”l*’s signature on his *haskamah* [Fig. 3b] on a booklet against erecting *eruv* is indistinguishable from his signature on the 1981 *kol korei* [Fig. 3c] against the Boro Park *eruv*.

Appendix 4

This signature from Hagaon Harav Berish Schapiro *shlita* the Naroler Rav [Fig. 4a] in the anti-*eruv* brochure (page 8) is an exact copy of the Naroler Rav’s signature that is printed in *The Community Eruv kuntres* (see the *The Community Eruv*, p. 20 of the Hebrew section) [Fig. 4b]. The original letter printed in *The Community Eruv* was addressed to the Muszay Rav *shlita* and the Naroler Rav’s signature included the familial title of cousin [*shaar bsari*] and the time of year, *shana tova u’msuka* [5765]. This greeting was lifted from the original letter printed in the *The Community Eruv* and incongruously reprinted along with the signature on his letter in the anti-*eruv* brochure [Iyar 5765].

ולא לאיסור. וכמו שכתבתי במכתב הנ”ל אינני מכניס ראשי בין
החרים הגדולים, ואתכם הסליחה

Fig. 4a

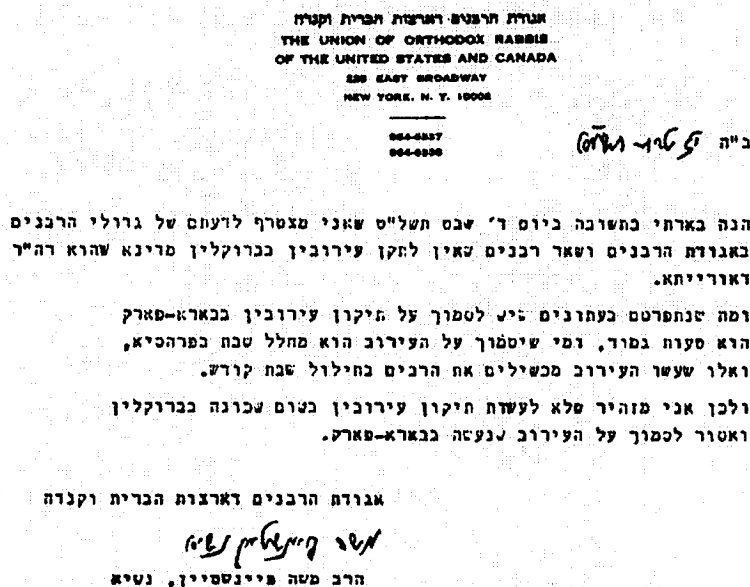
ואינני חושב שדעתי יתחשב כ”כ, ואקוה שבמשך הזמן יבררו ויתלבנו הדברים, ומה שלא
יעשה השכל יעשה הזמן, ואומר בזה שלי לך ולתורתך.

Fig. 4b

Appendix 3

This 1981 letter [Fig. 3a] — which was never printed in *Igros Moshe* and was only circulated as a flyer — is questionable as well. This letter purports that, according to Hagoan Harav Moshe Feinstein *zt"l's Shevat 1979 teshuvah* (*Igros Moshe*, O.C. 4:88), Rav Moshe joined the Agudas HaRabbonim in prohibiting *eruv* in Brooklyn. In fact, Rav Moshe never mentioned a word in that *teshuvah* about joining the Agudas HaRabbonim in prohibiting *eruv* in Brooklyn; the *teshuvah* was written only to clarify his prior *teshuvah* (*ibid.*, 4:87). Moreover, there never was any *issur* from the Agudas HaRabbonim against erecting *eruv* in Brooklyn, only in Manhattan (see Appendix 2).

Fig. 3a

Furthermore, it is not plausible that Rav Moshe would have stated in this 1981 letter that, "those who rely on the *eruv* are considered a *mechalel Shabbos*." We see he was uncomfortable with a comparable line that was utilized in the 1962 *takanah* against erecting an *eruv* in Manhattan since he omitted it from his *teshuvah* (*Igros Moshe*, Addendum to O.C. 4:89). Additionally, the subsequent line, "and those who erected the *eruv* are causing the *rabbim* to falter," is questionable as well because three years earlier in his *teshuvah* (*ibid.*, 4:87) to the *rabbanim* of Flatbush not only did Rav Moshe not censure them, he declined to issue a *p'sak* and acknowledged that the *Aruch HaShulchan* and other *Achronim* would disagree with him. In light of the aforementioned, Rav Menashe Klein *shlita* wrote (*Oim Ani Chomah*, *siman* 53) that there were *Roshei Yeshivos* who declared publicly that Rav Moshe never signed this letter. Moreover, it is interesting that only the date and the signature are handwritten on this flyer. [Although many people have asked to see the handwritten letter in its entirety, it has never been forthcoming.] Additionally, the signature on this letter is indistinguishable from the one on the *haskamah* to a booklet against erecting *eruv*, and it's impossible for two signatures to be exactly the same [Figs. 3b and 3c]. Furthermore, as this letter was typed on a manual typewriter almost twenty-

Fig. 2d

מכתב מועד הרבנים למען תיקון עירובין במנהטן

לעשות" אלא שאני רוצה להצטרף מטעמים וחששות צדדיה שיש לגזור, ובעלי הנפש יש להם להחמיר על עצמם. ובהרמ"ט, סיון תשי"ט, נדפס קונטרס לברר הטעמים וליישב כל החששות הנ"ל מהרב משה בוגם פירוטוינסקי [להלן סי' ז'] נדפס קיצור התשובה, והתשובה בשלמותה נדפסה ב"אוסף תשובות וקונטרסים מגדולי ישראל" להלן סימן כ"ד] ויש מביא גם תשובה הרב מנחם כהר בענין זה. כן הדפיס הרב יוסף דוד מאשקאוויץ בשנת תשי"ט ספר מיוחד בשם "קונטרס תיקון עירובין" (קצת עמדיים), בו מבאר בסובב טעם כל הפרטים הנוגעים לתיקון עירובין במנהטן ותשובה על דברי הר"כ פיינשטיין. בשנת תשי"ז נדפס ב"נודעם" ח"ג (עמ' רגט-טוט) קונטרס "ע"ד תיקון עירובין במנהטן" מאת הר"מ כשר גם בתדפיס מיוחד. גם תשובה מפורטת על כל החששות הפקוקים הנתעוררו בנידון זה. [נדפס להלן סי' יא-טו].

בכ"כ בסיון תשי"ט נתקיימה במשרד ועד הרבנים דג"ר יורק רבתי אסיפת רבנים כדי לדון על ההצעה לתיקון עירובין במנהטן. ההתפתו בה כשלישים רבנים ונתקבלה החלטה לתת לרבנים זמן של שלשה חדשים לעיין בדבר ולברר לאסיפה הבאה בהצעה לשם החלטה. אחרים מבין הרבנים הציעו לפנות להכמי ארץ ישראל ולטעום חוות דעתם. והנה כעת נדפסה ב"נודעם" ח"ג (עמ' טוט) תשובה הרב הראשי אב"ד בירושלים ע"ה"ק הגאון הרב ר' צבי פסח פראנק שליט"א. [להלן סי' ה' נדפסה תשובתו].

אחרי שנתקבלה תשובתו של הרב פראנק כהוא זקן הרבנים בירושלים הגדול שכבדו הוראה בדיוקו, שבה הוא מרזו אותנו לגמור את אשר התחלנו, אנו מכניסם עכשיו לנשת להוציא הדבר לפועל, וכדי לצאת לכל הדיעות פונים אנו בזה לכל הרבנים ותלמידי חכמים שבעיר מנהטן נז"י יודק, אם יש להם מה להעיר בנידון זה על יסודי הלה. נגד התיקון או להוסיף מה עליו, שיואילו נא מסובב לכתוב טעמם ונימוקם במשך חודש ימים, עד חצי אייר, להודיע למען תיקון עירובין במנהטן על פי הכתבת דלהלן, ואנו נדון בכובד ראש על כל פרט ופרט ואח"כ נתאסף להחליט באופן סופי.

הכותבים למען כבוד השבת והצלת אלפים ורבבות מישראל מחללה:

- אברהם יהושע העשיל
- אדמו"ר מקוטצ'ניץ
- אפרים אשרי
- רב דבית מדרש גדול
- באיש סיד מנהטן
- דוד ליפשיץ
- מלפנים אבד"ק סובאלק
- חיים בן ציון נאשקלאוויטש
- ירושם לייבקר
- אדמו"ר מראדוין
- מנחם סענדל כשר
- מנחם צבי איזנשטאט
- מרדכי שלמה פרידמאן
- אדמו"ר מבאיאן
- משה בנגם פירוטוינסקי
- משה שטיינבערג
- מלפנים אבד"ק בראד
- נחום סקטילאו
- אדמו"ר מנאזאוויטש

יוסף אלי הענקין

יוסף הירש
מלפנים אבד"ק טורנא
יוסף דוד מאשקאוויטש

ועד למען תיקון עירובין במנהטן

למרוץ ורבני יושבי על מדין במנהטן שליט"א

אנחנו החתומים מטה הסכמנו לטכס עצה איד להוציא לפועל ההצעה לתקן עירובין במנהטן. ומתחילה נודיע השתלשלות הענינים במשך עשר שנים האחרונות. בשנת תשי"ט באה התעוררות לתיקון זה מאדמו"ר ר' שמעון קאליש זצ"ל מאמשינאו. באותה שנה ערך הרב צבי איזנשטאט תכנית הלכות ומעשית לאופני התיקון וכתב בקונטרס מיוחד * "הצעה לתיקון עירובין בעיר מנהטן נז"י יורק" את אופני התיקונים. בשנת תשי"ז נוסד, הועד למען תיקון עירובין במנהטן בראשותו של הרב ר' יונתן שטייף זצ"ל. או הוציא מכתב-חזרו למספר רבנים שיעיניו בהדבר אם יש אופן לסדר תיקון עירובין במנהטן, בצירוף הקונטרס מאת הרב צבי איזנשטאט, על זה ענו כמה רבנים חשובים באופן חובי, שמתוהם יובאו להלן ואחרים היסטו בדבר. בשנת תשי"ז הדפיס הרב מנחם כשר קונטרס ע"ד תיקון עירובין במנהטן ב"תורה שלמה" במילואים בחלק ט"ז (עמ' קנז-קעט). [נדפס להלן סי' ט]. שוב נתעורר הדבר ע"י הרב יוסף דוד מאשקאוויטש מסאטוב, ובירחון "המאור" [תשרי תשי"ז] הדפיס מאמר ע"ד תיקון זה [נדפס להלן סי' ו]. הרב יוסף אלי הנקין במכתבו אליו בירר כמה פרטים בשאלה זו. גם אדמו"ר מליובאוויטש כתב אליו בדבר יודו חיווק על דבר הנוחיות לעשות עירוב.

בשנת תשי"ח יצא לאור קונטרס גדול מרוב דוב מ. קרויור בירושלים ע"ד תיקון עירובין במנהטן, בהכתפות חברי סתן תורה שלמה הערות מרוב מ. כשר. בקונטרס זה נחברו יפה הפרטים והשיטות שישנם בספרי הראשונים האחרונים הנוגעים לתיקון עירוב במנהטן, נדפס בהתנן "נודעם" (עמ' קנז-רגל) הוציא לאור ע"י סתן תורה שלמה בירושלים [נדפס להלן סי' טו]. גם ישנה גם תשובה הרב מנחם כשר בנידון זה (עמ' רלג-רמד) [נדפס להלן סי' ב]. בשנת תשי"ט נדפסה כס', אגרות משה" (סי' קלח-קמ) תשובה הגאון ר"מ פיינשטיין שליט"א להרב צבי איזנשטאט שם (ובהרמ"ט, סיון תשי"ט) כותב הרב פיינשטיין: "ראי יש טעמים נזולים להתיר לתקן עירובין במנהטן חשני סחה נגד המתירים לקשות עירוב מאחר שהטעמים להתיר טיובים וכי' אם יקשה עירוב יהי סתור, הרשות בידם

אלה הסכימו בחייהם לתקן עירוב במנהטן:
הרב יונתן שטייף זצ"ל
הרב סיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל
(ע"י כספרו "תורה חדש" חלק התשובות)
הרב מנחם בניל פאללאק זצ"ל
האדמו"ר ר' שמעון קאליש זצ"ל
מאמשינאו
ניו-יורק, סיון אדר תשי"ז.

כל ענינים הנ"ל לפניהם אל מוכר. הועד למען תיקון עירובין במנהטן
הרב יוסף דוד מאשקאוויטש
RABBI JOSEPH MOSKOWITZ
143 Rodney St., B'klyn N. Y.

Fig. 2b

אגודת הרבנים וארצות הברית וקנדה
 THE UNION OF ORTHODOX RABBIS
 OF THE UNITED STATES AND CANADA
 388 MADISON STREET
 (PHONE 1941)
 NEW YORK 17, N. Y.

MOVE TO
 225 EAST 23RD ST.
 NEW YORK 2, N. Y.

GR. 5-2400

ב"ה

כסופט אגודת הרבנים שהתקיים ביום ר' ס' בחולמנדל, ח"י
 סיון, תשכ"ב, הוחלט להודיע ברכיה את התוראה שיצאה מאגודת
 הרבנים זה כבר שא"א בשום אופן לתקן עירוב במנהגתעטען, ואסור
 למסלל במנהגתעטען אף אחר התקנים שעשו או שיעשו איזה רבנים.
 וכל מי שיסמוך על עירוב במנהגתעטען יחשב למחלל שבת.

נאום	נאום
נאום	נאום
נאום	נאום
נאום	נאום
נאום	נאום

Fig. 2c

חוברת ה' הפרדס שנה מ'
 ע"ד תיקן עירוב במנהגתעטען
 אגודת הרבנים וארצות הברית וקנדה

ב"ה כי"ג ניסן, תשכ"ז.

כוח אנו באים להודיע שאספת דחופה של ועד ההנהלה — בהשתתפות
 חבר הנהלות הגרים פיינשמיין שליט"א — שהתקיימה ביום א' דחומ"ט שנת
 זו, תחליטה לאשר את האיסור על עירוב במנהגתעטען מיום ח"י סיון, תשכ"ב.
 וזו לשון האיסור:

במעורב אגודת הרבנים שהתקיים ביום ר' ס' בחולמנדל, ח"י סיון,
 תשכ"ב, הוחלט להודיע ברכיה את התוראה שיצאה מאגודת הרבנים
 זה כבר שא"א בשום אופן לתקן עירוב במנהגתעטען, ואסור למסלל
 במנהגתעטען אף אחר התקנים שעשו או שיעשו איזה רבנים. וכל
 מי שיסמוך על עירוב במנהגתעטען יחשב למחלל שבת.

נאום אהרן קולר (ז"ל) נאום משה פיינשמיין
 נאום יעקב קמבצקי נאום חיים ביק (ז"ל)
 נאום גדלי' הלוי שוהר נאום גדלי' הלוי שוהר

בתנאים להגיל אנהנו דורשים מחברנו
 שלא לסמוך בשום אופן על עירוב במנהגתעטען.
 ברכ כבר

תרכ מאיר כהן, מנהל

Appendix 2

The text of the 1979 *kol korei* against a Flatbush *eruv* [Fig. 2a] refers back to the 1962 Manhattan *kol korei* [Fig. 2b], claiming that it includes Brooklyn in the Manhattan *issur* and listing among the signatories Hagaon Harav Eliyahu Henkin *zt"l*. However, as the original copy of the 1962 Manhattan *kol korei* demonstrates, the *takanah* then against erecting *eruvim* only applied to Manhattan and not to Brooklyn. This correlates with what Hagaon Harav Menashe Klein *shlita* wrote (*Oim Ani Chomah. siman 7*) that Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* told him in 1979 — in the presence of Rav Elimelech Bluth *shlita*, Rav Shalom Dresner *shlita*, and Rav Mordechai Tandler *shlita* — that contrary to what someone in the Agudas HaRabbonim was promoting, the 1962 *issur* from the Agudas HaRabbonim was only regarding Manhattan.

Fig. 2a

ב"ה, בעלו השליט

אזהרה חמורה נגד תיקון עירובין בניו יארק

היות שבזמן האחרון התחילו איזה אנשים בשכונת פלעטבוש להרעיש אודות עירובין שם, אנו מפרסמים בזה דעת תורה שהוא דבר שכבר נאסר על ידי גדולי הרבנים שבארה"ב שבדורנו ושבדורות שלפנינו בין בניו יארק ובין בשאר עיירות גדולות בכל רחבי ארה"ב. וביום ח"י סיון תשכ"ב התאספו באגודת הרבנים מגדולי ראשי הישיבות והרבנים מאורי ישראל ביזמת מרן הגאון ר' אהרן קאטלער זצ"ל וחתמו על איסור לעשות עירוב בניו יארק וכתבו בין השאר „ואסור לטלטל במאנהעטן אף אחר התקונים שעשו או שיעשו איזה רבנים וכל מי שיסמוך על עירוב במאנהעטן יחשב למחלל שבת" והסכימו וחתמו על הני"ל מרן הגאון ר' אהרן קאטלער זצ"ל והגאון ר' חיים ביק זצ"ל והגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל ויבלח"ט מרן הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א ומרן הגאון ר' יעקב קמנצקי שליט"א והגאון ר' גדליה שאר שליט"א ועוד כמה גדולי הרבנים. וכן כבר פירסם מרן הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א פסק דין להלכה למעשה בספרו הגדול אגרות משה, ובמכתבים לשואלים בנידון הני"ל לאסור תיקון עירובין בניו יארק וברוקלין.

ולכן באנו להודיע בשער בתי רבים שאסור לתקן עירוב באחד שכונת בניו יארק וברוקלין בלי שום הוראת דיתר כלל. ואפי' אם יתקנו בזה עירוב גם כן אסור לטלטל בו בין גדולים ובין קטנים.

Additionally, it shows only five signatures. Nowhere is Rav Eliyahu Henkin's signature to be found. For more proof that Rav Eliyahu Henkin never signed the 1962 *kol korei*, see the copy of the 1962 *kol korei* that the Agudas HaRabbonim advertised in the *HaPardes* in 1966 (40th year, vol. 8) [Fig. 2c] Note that even at this later date there was still no signature from Rav Eliyahu Henkin to be found. Even more so, from Rav Henkin's letters (*Kisvei Hagriah Henkin*, p. 33; see also Hebrew section, p. 6 of this *kuntres*) and from the 1960 *kol korei* on behalf of the Manhattan *eruv* (*Divrei Menachem*, O.C. vol. 2, p. 10) [Fig. 2d], we see he was a proponent of the Manhattan [and Brooklyn] *eruv*. Additionally, Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* never gave a *p'sak l'maaseh* against *eruvim* as the 1979 *kol korei* falsely claims. On the contrary, he declined to issue a *p'sak* since the *Aruch HaShulchan* and other *Achronim* disagreed with him (*Igros Moshe*, O.C. 4:87; see also p. 19 of this *kuntres*).

Rabbi Benzion Y. Wosner
 Rosh Beis Din Shevet Halevi
 Monsey - Beit Shemesh

בן ציון יעקב הלוי ואזנר
 אב"ד דבד"ץ ובית הוראה שבת הלוי
 מאנסי - בית שמש

בעזה"ש י"ת ר"ח אייר התשס"ה פה מאנסי

כתב הכשר

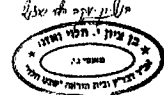
הנה זה למעלה משנה שנתבקשתי ע"י תושבי פלעטבוש שבברוקלין, מהם אדמו"ריים ראשי ישיבה ורבנים מובהקים וחשובים שליט"א לקבל ע"י הכשר והאחריות לעירוב שכונתם, כמנהג אבותינו ורבתינו ז"ל מאז ומעולם, והנה אחרי בדיקה חוזרת ויסודית שערכנו לאחרונה, וכמה פעמים במשך ימות השנה, מצאנו שבי"ה חפץ ה' בידם הצליח, שאמנם העירוב הלוה מוכשר מאד, ובפרט אחרי היותו מיוסד על רוב מחיצות, ומחיצות תוך מחיצות המקיפות אותו מדי צדדין, ואשר מטעם זה וכן מכת שאר טעמים, רחוק המקום מלהיות אף גובל ברה"ר דאורייתא, לרבות אושן פארקוועי, וכמובא במ"ב (ריש סי' שס"ד) בשם הפמ"ג ושי"א, ובחזו"א, וכאשר ביארנו בעז"ה בתשובתינו, ומיעוט הפירצות הנותרות נסגרו ע"י צוה"פ מהודרים, עד שבצירוף כל האמור, נמצא בשו"ת שבת הלוי (חלק ח' סי' צ"ז - וסי' קע"ז) לא"א מו"ר הגאון האדיר מוהר"ש הלוי ואזנר שליט"א.

ואחרי שגם הרב המשגיח המפקח על כשרות העירוב מדי שבוע, ומדעל משמרתו, ועושה מלאכת ה' בהידור וכשרון רב, הנני להודיע בשער בת רבים שוב, שהעירוב דפלעטבוש כשר ומהודר לכל אשר בשם ישראל יכונה, לרבות יראי ה' המהדרין, והריני מצטרף ונענה בשמחה לבקשת ראשי העיר הני"ל, לסייעם בעול וחוב קדוש זה, שמעיקר הדין מוטל הוא עליהם, וכמפורש בשי"ס (עירובין סי"ח ע"א) שם תמהו על תי"ח שאין מערבין עיירותיהן ומבאותיהן, ומשם קבעו חכמי הדורות שאך ע"י עירוב העיר, ימנע חילול שבת בטלטול והוצאה מכלל הציבור, וכחוראתו התקיפה של מרן הח"ס (או"ח סי' צ"ט) ושאר פוסקים, וכל זה מלבד מצות עונג שבת דטיוול - והבאת צרכיה, וכמשי"כ הפרישה ושאר אחרונים (שצ"ה).

למען אחרי ורעי אדברה נא שלום בך, יתן ה' שיוזכו כל תושבי המקום ראשיה ומנהיגיה היקרים - על כל המתעסקים בהקמתה ובניה, להרבות שלום בעולם, אל תקרי בניך אל "בוניך", יהי שלום בחילך - שלוח בשכונתיך, וכאיתא בירושלמי, והובא ברבינו חננאל (עירובין פ"א ע"ב) שתיקוני עירובין - מרבים שלום בעולם, אכ"ר.

תוקף כתב הכשר זה הוא לשנה אחת מתאריך הני"ל

בן ציון יעקב בלא"א מו"ר הגאון מוהר"ש הלוי ואזנר שליט"א

Appendix 1

The detractors of *eruv* have always claimed that when Hagoan Harav Moshe Feinstein *zt"l* stated that there is no *reshus harabbim* today because we rely on the *heter* of *shishim ribu* (*Igros Moshe*, O.C. 3:94, 5:24:10), he certainly did not mean Boro Park or Flatbush. The most illuminating of all his *teshuvos* is this final one on the issue, regarding a blind woman using a walking stick on Shabbos (*ibid.*, vol. 8, O.C. 5:19). Rav Moshe ends this *teshuvah* by stating that today we rely on the fact that there is almost no true *reshus harabbim*. In *Kovetz Am HaTorah* (1986 no. 11) [Fig. 1a], where this *teshuvah* was first printed, it clearly states that this woman lived in Boro Park. This very important fact was purposefully omitted from the *teshuvah* when *Igros Moshe* volume 8 was printed posthumously [Fig. 1b]! The reason Rav Moshe stated that there is no true *reshus harabbim* today is because he felt he could not extend his personal approach to *eruv* to others. See *The Community Eruv*, note 23; see also page 19 of this *kuntres*.

Fig. 1a

עם התורה מהדורא ב' חוברת י"א
 מרן הרב משה פיינשטיין
 ר"ס דפתיכתא תפארת ירושלים

בענין הליכה במקל בשבת ויו"ט לסומא
 ולאדם שקשה לו לילך זולתו

יוס א' כ"ה שכת שרמ"ח
 לנכדי היקר חביבא דנפשי הרה"ג מוהר"ר מרדכי טענדלער שליט"א
 בברכת שלום וברכה וכו"ס.

בענין שאלתך אודות איזה אשה סומא בכרא-פארק, ה' ישלח לה רפואה שלמה, אם מותרת לילך במקל ברה"ר בשבת.

Fig. 1b

שו"ת אנרות משה חלק או"ח ה
 סימן יט
 סומא אם מותר לצאת במקל בשבת

יוס א' כ"ה שכת שרמ"ח

למע"כ נכדי היקר הרה"ג מוהר"ר מרדכי טענדלער שליט"א.

בענין מה ששאלת אודות אשה סומא, ה' ישלח לה רפואה שלמה במורה, אם מותרת לילך במקל ברה"ר בשבת.

* Note the omission of the woman's place of residence.

is in fact a blanket statement against all *eruvim* and is proof that the anti-*eruv* campaign would like to uproot city *eruvim* the world over. These arguments against *eruvim* can be used against *eruvim* in both large and small cities and even *eruvim* in bungalow colonies and not just an *eruv* in Brooklyn. These issues did not concern Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* when he permitted an *eruv* in Kew Gardens Hills, Queens, Detroit, Sea Gate and in other communities.⁷⁷ As always, to Rav Moshe establishing an *eruv* was a matter of halachah and not *hashkafah*.

Moreover, why aren't there any complaints about ball playing and questions of *tznius* on *yom tov* when an *eruv* is not needed? If some feel it is a problem, then perhaps they should ban carrying on the streets on *yom tov* as well.⁷⁸ Let us remember that an *eruv* according to Chazal is a *tikun* not a *michshol* and serves to improve the spiritual quality of a community's Shabbos observance. Concerning these *hashkafah* issues, why should Flatbush be looked upon any differently than any other Jewish community? Why should Flatbush be any different than Yerushalayim and Bnei Brak? It's unfortunate that there is even a need to respond to these issues in order to validate a *mitzvah*.

Q Why hasn't all the information stated in *The Community Eruv kuntres* surfaced until now?

A The resistance to the Flatbush *eruv* in 1978-79 was led by a few individuals who took it upon themselves to impede the construction of any *eruv* in Brooklyn. It's important to note, there was no meeting of *rabbanim* in 1979 against the *eruv* in Flatbush. These few individuals went about collecting signatures one by one and convinced *rabbanim* to sign on the *kol korei*. The most powerful tool that these individuals had was their access to Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* and this is the source of much of the inaccuracies and mistruths we are still facing today. Having misinformed Rav Moshe, these activists were then able to convince many *rabbanim* to sign the *kol korei* because of the

kavod of Rav Moshe. To other *rabbanim*, they falsely claimed that Ocean Parkway had *shishim ribu* traversing it daily. They even cut and pasted different signatures on the 1979 *kol korei* since many of the *rabbanim* didn't agree to sign on the same text.

It's undeniable that Rav Moshe's personal reasons not to erect an *eruv* in Boro Park and Flatbush were based on misinformation supplied to him by these individuals [e.g. that Brooklyn's population is greater than 3,000,000 or that both Boro Park and Flatbush independently contained *shishim ribu*]. However, Rav Moshe really did not want to be involved in the issue of *eruvim* in Brooklyn at all since he realized that his *chiddushim* in *eruvim* was not mentioned in the *Achronim*.⁷⁹ This is why we are suggesting that if Rav Moshe had known the particulars of our situation, he would have allowed an *eruv* to be erected.⁸⁰

In conclusion, we believe that if you keep an open mind when reviewing the above issues and the other material available regarding *eruvim*, you will conclude that the vast majority of *poskim* — including Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* — would permit the use of the Flatbush *eruv*. We trust that the intelligence of Flatbush's residents will lead them to reject the anti-*eruv* campaign and its claim of exclusive authority over the Torah. We wish to enjoy the sanctity of Shabbos according to our *gedolim* — **with an *eruv***.

In the merit of this great *mitzvah* may we be found deserving of the special *brachah* of *shalom* that *eruvim* brings.⁸¹

Vaad L'Tikkun Eruvin of Greater Flatbush

⁷⁷ Ibid., 2:89-90, 4:86, 5:29.

⁷⁸ See *Shulchan Aruch*, O.C. 529:4.

⁷⁹ *Igros Moshe*, O.C. 4:87; see also page 19 of this *kuntres*.

⁸⁰ See *The Community Eruv*, section two.

⁸¹ *Yerushalmi*, *Eruvin* 3:2.

A Why is a *kuntres* that elucidates the halachos of *eruv* any different than any English halachah *sefer* that is published – aren't they all intended for the layman? Why are some people so afraid to let the Flatbush community examine the real issues? Why should *eruv* be different than any other halachic issue? Despite having shown how the halachah supports an *eruv*, *The Community Eruv kuntres* actually encourages the layperson to consult with his *rav* as stated clearly on page 3 of the *kuntres*, "At the outset, however, we would like to clarify that this introduction to *eruv* should not be used as the final word on the matter as we strongly advocate that you follow the *p'sak* of your own *rav*."

Q Since the *eruv* is causing *machlokes*, wouldn't it be better not to erect one?

A Is it the *eruv* that is causing *machlokes*, or is it the people fighting the *eruv* who are causing *machlokes*? We, who rely on the *eruv*, are not forcing others to carry. Why are those who oppose the *eruv* interfering with our right to follow the *p'sak* of our *rabbanim* who do allow us to carry? Through the years, *rabbanim* have always had differing halachic opinions on critical Torah issues, and we have always said *eilu veilu divrei elokim chaim*. Why should *eruv* be any different?

Q All of the above is very convincing; however, why is it that there is more of a *machlokes* when an *eruv* is established than when any other community issue is raised? Is it possible that the reason is that the issue is a *d'Oraysa*, as some claim?

A There is no other *d'Oraysa* that has aroused such a passionate need to be *mochel* besides for *eruv*. For example, many people maintain that *shitas Rabbeinu Tam* [72 minutes after *shkiah*] is an obligatory extension of Shabbos, to the extent that if someone does a *melachah* at an earlier *zman* he is considered a *mechalel Shabbos*. *Shitas Rabbeinu Tam* is also a matter of a *d'Oraysa*, yet people are not *mochel* against those who keep an earlier *zman*, calling them *mechalelei Shabbos*. Why is the issue of *eruv* any different? Additionally, Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* wrote that when one follows one's *rav* on any issue, even on *issurei chilul Shabbos*, albeit the

halachah is not like their *rav's* interpretation, no *aveirah* is transgressed.⁷⁶ Therefore, by following our *rabbanim*, even if others feel that the *p'sak* is wrong, according to Rav Moshe no transgression has occurred. Why are those who invoke Rav Moshe in their every attempt to discredit *eruv* ignoring Rav Moshe's own rulings? The opposition toward *eruv* is irrational and has no support or basis in halachah.

However, *eruv* is different than other halachic issues in one significant aspect. *Eruv* more than any other issue vests a certain amount of centralized power to the *baal ha'machsher*. A person publicly carrying in a *rav's eruv* is a clear sign of the *posek's* influence and support in the community, unlike relying on the *rav's hechsher* on food, which is a more private matter. Consequently, there are people who find it incumbent upon themselves not to allow an *eruv* to be established, and insist that their *rav's* opinion is the only one that can be followed. If one were to follow the history of *eruv* in cities where there was no central governing *rav* or *Bais Din*, one would find that *machlokes* often erupted as a result of this desire for dominance in community affairs [Krakow 1887, St. Louis 1895, Odessa 1900, New York 1905 to the present, Manchester 1906, Frankfurt am Main 1914, and London 1932 to the present]. Otherwise *eruv* would generate the same level of reaction as a *mikveh*, where every individual just follows the *p'sak* of his own *rav*. Which leads to one conclusion, the issue of city *eruv* is more of a political one than a halachic one.

Q Okay, let's say that halachically an *eruv* is permitted in Flatbush, but won't the sanctity of Shabbos in the *frum* community be diminished by activities such as ballplaying on the streets and the mingling of couples, which would also create questions of *tznius*?

A No one is smarter than Shlomo Hamelech and our sages. If the aforementioned concerns were valid, then Shlomo Hamelech would not have established the *mitzvah* of *eruv*. Furthermore, claiming that an *eruv* negatively impacts the sanctity of the Shabbos by encouraging unbecoming behavior

⁷⁶ *Igros Moshé*, O.C. 1:186.

and doesn't involve himself with matters of halachah. Consequently, despite what the brochure alleges, the Gerrer Rebbe refrained from commenting on this matter. The Gerrer Rebbe *shlita*, however, did question Hagaon Harav Benzion Y. Wosner *shlita* about the Flatbush *eruv* and was pleased when Rav Wosner answered that it consists of *mechitzos*.

Additionally, if a Brooklyn *eruv* is so severely prohibited these activists should have returned with letters of substance from these *Gedolim* in *Eretz Yisroel* instead of merely statements that the *Gedolim* supported their position? Can these statements be accepted at face value when until now there have been so many questionable *kol koreis* from the anti-*eruv* group?⁶⁷ [Sadly enough, when they finally do publish a letter of some substance, e.g. from Hagaon Harav Dovid Feinstein *shlita*, it is obvious from its contents that Rav Dovid has been misinformed.⁶⁸ Another example is the letter from Hagaon Harav Shmuel Aurbach *shlita* where we see that he was told that laypeople had erected the *eruv* even though the anti-*eruv* group themselves admitted that there were *rabbanim* supporting the *eruv*.⁶⁹] Furthermore, isn't it unlikely that *Gedolim* in *Eretz Yisroel* would oppose *eruvim* in large cities when every city in *Eretz Yisroel* has *eruvim*? In *Eretz Yisroel*, *eruvim* are maintained in Yerushalayim and in the *Gush Dan* [Bnei Brak with all the interconnected neighborhoods] even though these regions have more than *shishim ribi*?⁷⁰

In the interest of fairness, however, it would have been appropriate for the anti-*eruv* delegation to invite the Flatbush *rabbanim* who are supportive of the *eruv* [or even Hagaon Harav Yechezkel Roth *shlita* who is asked many *shailos* by Flatbush residents] to join them to ensure that both sides would be equally represented when they consulted with the *Gedolei Eretz Yisroel*.

Q But didn't Hagaon Harav Berish Schapiro *shlita* the Naroler Rav retract his support of the Flatbush *eruv* in a letter published in the anti-*eruv* brochure?⁷¹

A The Naroler Rav was pressured to issue a letter, which was left unsigned. This letter now boasts a signature that is identical to the signature on a letter printed in the *The Community Eruv* ⁷² where the Naroler Rav wrote that Hagaon Harav Shmuel Wosner *shlita* never said a word against his son's *hechsher* on the Flatbush *eruv*. This original letter was addressed to the Muszay Rav *shlita* and the Naroler Rav's signature included the familial title of cousin [*shaar bsari*] and the time of year, *shana tova u'msuka* [5765]. This greeting was lifted from the original letter printed in the *The Community Eruv* and incongruously reprinted along with the signature on his letter in the anti-*eruv* brochure [*Iyar* 5765].⁷³ Tampering with signatures and other acts of deception have unfortunately been associated with the anti-*eruv* campaign in the past — such as the forged signature of Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* on the 1981 Boro Park *kol korei* and the purported signature of Hagaon Harav Eliyahu Henkin *zt"l* on the 1979 Flatbush *kol korei*.⁷⁴

Moreover, the Naroler Rav's letter printed in the anti-*eruv* brochure does not contradict his original letter in the *The Community Eruv*,⁷⁵ where he explained that Hagaon Harav Shmuel Wosner *shlita* never said a word against his son's *hechsher* on the Flatbush *eruv*. Apparently the Naroler Rav told the anti-*eruv* activists that he couldn't contradict his first letter since it's the straightforward truth.

Q Since *The Community Eruv kuntres* is intended for the layman isn't it usurping the power of the local *rabbanim*? Shouldn't *hilchos eruvim* only be discussed by *rabbanim*?

67 See Appendices 2-4.

68 See page 7 of this *kuntres*.

69 The anti-*eruv* brochure, English section, page 3 and Hebrew section, page 10; see also page 8 of this *kuntres*.

70 See page 4 of this *kuntres*.

71 Page 8.

72 Page 20 of the Hebrew section.

73 See Appendix 4.

74 See Appendices 2 and 3.

75 Page 20 of the Hebrew section.

presumptuous. [Hagaon Harav Yechezkel Roth *shlita* who has given *shimush* to many Flatbush *rabbanim* is a supporter of the Flatbush *eruv*.⁶⁰ Additionally, since Flatbush residents ask Rav Roth many *shailos*, his *p'sak* should be respected in the community.]

3) Just as it is the responsibility of each individual *rav* to insure that there be a *kosher mikveh* in his community, it is incumbent on each *rav* to erect an *eruv* as well.⁶¹ In light of this, even if only one *rav* would want to erect an *eruv*, he has a right and a responsibility to erect one.

In response to those who argue that only the *rabbanim* who live in Flatbush have a right to express an opinion regarding an *eruv* in Flatbush, the question arises: Why then did the very same *rabbanim* have no qualms when they signed a proclamation forbidding an *eruv* in Boro Park; they obviously don't live in Boro Park? Evidently these *rabbanim* must feel that there are no geographical limitations for a *posek* and every *rav* in New York has a right to express his opinion on the matter.

Q But isn't it stated in the anti-*eruv* brochure⁶² currently circulating Flatbush that, "there were a number of meetings between Rabbonim including some who were supportive and some who were opposed to the notion [of a Flatbush *eruv*]," and there was even an, "exchange of letters between the Rabbonim," and it was agreed upon that an *eruv* should not be established?

A Ever since *The Community Eruv kuntres* published letters from *rabbanim* supporting the *eruv*,⁶³ the editors of this anti-*eruv* brochure were left in a quandary, as their official line had always been that no local *rabbanim* support the *eruv*. The mention of meetings makes it seem as if both sides agreed not to establish an *eruv*. In truth, there unfortunately never was a meeting, and there never was any exchange of letters. If there had actually been an

exchange of letters wouldn't they be extant? Why haven't any of these letters been published?

While there was no meeting between the two sides, there appears to have been a unilateral decision, without any halachic debate whatsoever, by the *rabbanim* who were against the *eruv* not to allow the *eruv* to be established, even if it were erected with a first-rate *hechsher*. This was in stark contrast to their position before the *eruv* was established when it was understood that if the *rabbanim* who supported the *eruv* were to find a *Baal Machsher* the other *rabbanim* would not object to the *eruv* as long as there was a reliable *hechsher*.⁶⁴ However, after Hagaon Harav Benzion Y. Wosner *shlita* agreed to become the *Baal Machsher*, the resistance became vocal and fierce. Apparently they had not believed a *rav* would be able to withstand the pressure from the anti-*eruv* camp and agree to give a *hechsher*.

Q Isn't it stated in the anti-*eruv* brochure⁶⁵ that some *Gedolei Eretz Yisroel* such as the Gerrer Rebbe *shlita* and Hagaon Harav Shmuel Wosner *shlita* endorsed the position of the anti-*eruv* signatories?

A In *The Community Eruv*⁶⁶ there is a letter from Hagaon Harav Berish Schapiro *shlita*, the Naroler Rav, in which he recounts discussing with Hagaon Harav Shmuel Wosner *shlita* the supposed claim that he had aligned himself with these emissaries from Brooklyn against his son Hagaon Harav Benzion Y. Wosner *shlita*, the *Baal Machsher* of the Flatbush *eruv*. Rav Wosner senior asserted that *chas v'shalom* he would never say anything against his son who is a huge *talmid chachom* and that the Naroler Rav could publicize this fact. This is contrary to what the anti-*eruv* brochure reported and thus calls into question the veracity of the responses of any of the other *Gedolei Eretz Yisroel* to these activists. Additionally, it is well known that the Gerrer Rebbe refers all halachic issues to the *poskim*

60 See his letter of support in *The Community Eruv*, page 17 of the Hebrew section.

61 *Teshuvos V'Hanhagos*, 1:844; see also *Chasam Sofer*, O.C. 99.

62 English section, page 3 and Hebrew section, page 10.

63 Pages 3-22 of the Hebrew section.

64 See the letter of supervision for the Flatbush *eruv* from Rav Wosner *shlita* on page 13 of this *kuntres*.

65 English section, page 4 and Hebrew section, page 9.

66 Page 20 of the Hebrew section.

evaluate if it's a *reshus harabbin*. Furthermore, the latest census figures indicate that the population of the entire Brooklyn is less than 2.5 million.⁵²

It's important to note, Rav Dovid in his letter is taking issue with only **one** of the three independent reasons to allow an *eruv* in Brooklyn according to his father *zt"l*.⁵³

Q But aren't there some other halachic reasons, besides for *reshus harabbin*, not to allow an *eruv* in Flatbush.

A According to Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* there is no other halachic reason [such as *sechiras reshus* ⁵⁴] not to allow an *eruv*. All these other claims are just proof that the anti-*eruv* forces are selectively choosing from unrelated *shitos yachidos* with an objective to *asser eruvin* even without valid reasons. Many people do not know much about *hilchos eruvin*, and they unfortunately approach the subject with a closed mind. Thus when a permissible *eruv* is constructed, they are quick to issue a blanket statement and declare that Rav Moshe would not have approved of the *eruv* in any form. In truth, Rav Moshe maintained otherwise, and he is often misquoted or misinterpreted in an attempt to validate misconceptions about *eruvim*. [For example, some have claimed in the name of Rav Moshe that *pirtzos esser is me'd'Oraysa*.⁵⁵ Some go to such lengths to prohibit *eruvim* that they state things in Rav Moshe's name that were never mentioned in any *teshuvah*. For example, in a speech given a while ago about the *eruv* in Flatbush, there was a claim made that the reason Rav Moshe allowed an *eruv* in Kew Gardens Hills, Queens was that the area is encircled with *mechitzos*. This is a fabrication, as Rav Moshe never refers to *mechitzos* in any *teshuvah* concerning Kew Gardens Hills.⁵⁶ Nor does anyone else mention

mechitzos regarding Kew Gardens Hills.⁵⁷ More so, since Brooklyn is encircled with *mechitzos* as well, why should it be any different than Kew Gardens Hills? If Brooklyn would require *dalsos* at it's *pirtzos*, Kew Gardens Hills would require *dalsos* as well.⁵⁸ See *The Community Eruv*, page 37 for Rav Moshe's real reason to allow an *eruv* in Kew Garden Hills.] Shouldn't *hilchos eruvin* and Rav Moshe's *teshuvos* be studied before an opinion is rendered? Shouldn't the goal be to seek the truth instead of collecting all sorts of objections from disparate sources? Why must the objective always be to forbid *eruvim*?

Q If local Flatbush *rabbanim* are against the *eruv*, why should we erect an *eruv*?

A 1) Many local *rabbanim* want an *eruv*. At a meeting called by a group of local prominent *rabbanim* in the Flatbush Bais HaMedrash of the Muszay Rav *shlita* [one of the most senior *rabbanim* of Flatbush] on March 20, 2004, it was resolved to establish an *eruv* and to bring in a world-renowned expert in *hilchos eruvin*, Hagaon Harav Benzion Y. Wozner *shlita* to oversee the *kashrus* of the *eruv*. The fact is countless *rabbanim* who are in favor of the *eruv* are fearful to say so publicly because they have been intimidated by individuals who are against erecting an *eruv*. [We know of some instances where individual congregants have threatened not to *daven* in their *rav's shul* or to support their *rav* if he were to sign a proclamation in support of an *eruv*. This interference in a *rav's* right to *pasken* as he sees fit is unprecedented.]

2) There is no such halachah that a local *rav* can claim exclusive authority over a neighborhood when there are other *rabbanim* in the neighborhood. Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* states that one can follow the *minhag* of his ancestors and there is no such halachah of *bais din kovva* or *rav ha'ir* today.⁵⁹ To claim that certain *rabbanim* have the absolute right to decide the *minhag* of Flatbush, when there are many other *poskim* who disagree with them, is

52 *Census 2000 Summary File 1*.

53 See *The Community Eruv*, section two; see also page 5 of this *kuntres*.

54 See *The Community Eruv*, page 12.

55 See *The Community Eruv*, page 42; see also page 6 of this *kuntres*.

56 *Igros Moshe*, O.C. 4:86 and Addendum to O.C. 4:89.

57 See *Minchas Chein*, *siman* 24 and *Minchas Asher*, 1:51-52, 2:56-57, 2:59.

58 *Igros Moshe*, O.C. 1:139:3.

59 *Ibid.*, 1:158-159 4:33.

did not consider it a slight to his *kavod* if others disagreed with him.⁴¹ Rav Moshe was once asked ⁴² if it was disrespectful to disagree with the *shitos* of the *Chazon Ish*, the *Moreh D'Asra*, in his hometown Bnei Brak. Rav Moshe stated that it's unquestionably allowed, and he added that it was even a *kavod* for him [the *Chazon Ish*] when one debated Torah in his name. By extension, Rav Moshe would definitely permit and consider it a *kavod* for us to debate his *piskei halachah* in his name.⁴³

Q But what about the brochure circulating Flatbush containing a letter from Hagaon Harav Dovid Feinstein *shlita* ⁴⁴ stating that his father Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* did not allow an *eruv* to be erected in Flatbush?

A A careful reading of Rav Dovid's words in the original Hebrew ⁴⁵ [since the loose English translation could be misleading] shows that he is in fact referring to his father's position on the 1979 *eruv* and not his father *zt"l*'s theoretical position on the current *eruv*. Rav Moshe based his *p'sak* regarding the 1979 Flatbush *eruv* on information that had been related to him at the time. Since the facts on the ground have been otherwise confirmed — such as the fact that the population of Boro Park and Flatbush is less than *shishim ribu* and the verified presence of *mechitzos* encompassing Brooklyn — one can only extrapolate from Rav Moshe's *teshuvos* how he would *paskin* regarding an *eruv* today. In light of the current situation, Hagaon Harav Tuvia Goldstein *zt"l* Rosh Yeshiva of Emek Halacha and a *Talmid/Chaver* of Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l*, has said on numerous occasions that Rav Moshe himself would allow an *eruv*.⁴⁶

Rav Dovid *shlita* in his letter was taking issue with what he had been told, that some had claimed that his father *zt"l* would have allowed an *eruv* in 1979. In truth no one has ever claimed that Rav

Moshe would have allowed an *eruv* in 1979 since he stated clearly that he was of the opinion that an *eruv* should not be erected then.⁴⁷ Additionally, those who have read *The Community Eruv kuntres* know that what was actually stated was that if Rav Moshe would know the facts as they are today, he would allow an *eruv* to be established. This conclusion is based on Rav Moshe's rationale why he prohibited the Flatbush *eruv* in 1979 [see page 34 of the *The Community Eruv kuntres* where we state, "Rav Moshe's personal approach to *eruvim* prohibited an *eruv* in Boro Park and Flatbush, because it was based on information that was provided to him at the time"]. Nowhere is it stated in the *kuntres* that Rav Moshe personally allowed an *eruv* in Flatbush in 1979.

As explained in *The Community Eruv kuntres*,⁴⁸ Rav Moshe concurred that if Brooklyn's population is less than 3,000,000 it's only prohibited to establish an *eruv* there because of a personal *gezeirah* and not because it is a *d'Oraysa*.⁴⁹ [It's important to note, Rav Dovid maintained that his father *zt"l* would allow an *eruv* if the population of a city is less than 3,000,000;⁵⁰ therefore, according to Rav Dovid the issue in Flatbush is definitely no longer a matter of a *d'Oraysa*.] Consequently, when Rav Dovid stated in his letter that he heard from his father *zt"l* that since, "there are over 2.5 million people living in Flatbush and its environs ... it is impossible to build this Eruv," Rav Dovid must be alluding to his father *zt"l*'s *gezeirah* and not that his father maintained that the matter is a *d'Oraysa*. [Additionally, it's not clear what Rav Dovid intended with this statement that "there are over 2.5 million people living in Flatbush and its environs." According to his father *zt"l*, the boundaries of a city aren't measured as one unit but rather in blocks of twelve *mil* by twelve *mil*. Since Brooklyn encompasses an area of a little more than twelve *mil* by twelve *mil*,⁵¹ the entire population of Brooklyn would not be included in the calculation to

41 *Igros Moshe*, O.C. 1:109.

42 *Ibid.*, *Yoreh Deah* 3:88.

43 See also the *hakdamah* to *Igros Moshe* vol. 1.

44 English section, page 6 and Hebrew section, page 7.

45 The anti-*eruv* brochure, Hebrew section, page 7.

46 Hebrew section, page 7 of this *kuntres*.

47 *Igros Moshe*, O.C. 4:87-88, 5:28-29.

48 Pages 34-5.

49 *Igros Moshe*, O.C. 5:29; see also 4:88.

50 *West Rogers Park Eruv*, 1993 page 23.

51 *Igros Moshe*, O.C. 4:87-88.

population of less than *shishim ribu* an *eruv* could be established just as Rav Moshe allowed an *eruv* in Kew Gardens Hills, Queens] when, in fact, the Boro Park *eruv* encompasses a population of under 100,000 residents, and in Flatbush, the *eruv* includes a population of less than 200,000 people.³² Additionally, Rav Moshe wrote that he was not certain if Brooklyn had *mechitzos*³³ [if in fact Brooklyn did have *mechitzos*, it would not be considered a *reshus harabim d'Oraysa*³⁴]. It has now been established that Brooklyn is bounded by man-made *mechitzos* on three sides, hence an *eruv* can be erected in Brooklyn even according to Rav Moshe's *shita*.³⁵

It is important to note, Hagaon Harav Tuvia Goldstein *zt"l* Rosh Yeshiva of Emek Halacha and a *Talmid/Chaver* of Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l*, said on numerous occasions that even after the 1979 *kol korei* against the Flatbush *eruv* was printed, he spoke with Rav Moshe who agreed that if the *rabbanim* wanted to erect an *eruv* they could do as they saw fit. [Moreover, he stated that even Rav Moshe himself would have allowed an *eruv* in its present construction.³⁶]

Q What about the claim that there are no *mechitzos* surrounding Brooklyn?

A That there are *mechitzos* encompassing Brooklyn is verifiable as they are easily accessible to the general public.

These *mechitzos* were evaluated by the following *rabbanim*:

- ◆ Hagaon Harav Yechezkel Roth *shlita* sent Members of his *Bais Din*.
- ◆ Hagaon Harav Shlomo Gross *shlita*, *Belzer Dayan* of Boro Park.
- ◆ Hagaon Harav Tuvia Goldstein *zt"l* sent a select group from his *kollel* Emek Halacha.

³² NYC Department of City Planning, *Community District Profiles*, 2002; see *The Community Eruv*, section two.

³³ *Igros Moshe*, O.C. 5:28:5.

³⁴ *Ibid.*, 1:139:3.

³⁵ See *The Community Eruv*, section two and four.

³⁶ Hebrew section, page 7 of this *kuntres*.

All were in agreement that these *mechitzos* are valid *mechitzos*, even according to Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l*.³⁷

Q Some declare that the *mechitzos* have *pirtzos* [gaps], some of which are even ten *amos* wide, and therefore the *mechitzos* are not sufficient.

A These three groups of *rabbanim* who took the time and effort to evaluate every segment of these *mechitzos* know about all these issues and unequivocally declare that these *mechitzos* are halachically valid. Their reasoning is that we *paskin* that *mechitzos* which are *omed merubeh al haparutz* [that is, at least 50 percent of the length of each side must actually consist of an unbroken wall] are considered whole for halachic purposes, *lo asu rabbim u'mevattei mechitzta*.³⁸ Our *mechitzos* are more than 95 percent *omed* [closed] and are definitely halachically valid. Additionally, even if there are a few *pirtzos* that are ten *amos* wide, since most *poskim* including Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l*³⁹ *paskin* that a *pirtzos esser* is only a *rabbinical* proscription, they do not invalidate the *mechitzos*.⁴⁰ This misplaced concern regarding the *kashrus* of our *mechitzos* is disingenuous. Most other *eruvim* in large cities don't even have *mechitzos*, relying only on *tzuras hapesachim*, and the few cities that do have *mechitzos* [such as Toronto] have many more *pirtzos* than we have. Perhaps the reason why these individuals are questioning our *mechitzos* is because their objective is to forbid *eruvim*. Shouldn't the objective be to hear the truth, even if it would allow an *eruv*?

Q But what about the *kavod* of Hagaon Harav Moshe Feinstein's *zt"l*?

A The above-mentioned *rabbanim* took the time to inspect the *mechitzos* only because they were concerned about the *kavod* of Rav Moshe. After examining the *mechitzos*, they were all in agreement that with these *mechitzos* Rav Moshe would have allowed an *eruv* in Brooklyn. Moreover, Rav Moshe

³⁷ *The Community Eruv*, note 30.

³⁸ See *The Community Eruv*, page 13 for a list of *poskim*.

³⁹ *Igros Moshe*, O.C. 2:89-90.

⁴⁰ See *The Community Eruv*, page 42 for a list of *poskim*.

vehicle ²³]. Therefore, even Ocean Parkway, the largest thoroughfare included in the parameters of the *eruv*, would not pose a problem for the establishment of an *eruv* of *tzuras hapesachim*. Some claim that since Ocean Parkway merges with other roadways, the collective traffic should be factored into the total count. Consequently, since almost all roads are connected at some point, they would then all be considered as one roadway. Following this illogical line of reasoning further, it would be impossible to erect *eruv* in any city because all roadways would have, collectively, *shishim ribu* traversing them.

More so, this issue is a moot point according to most *poskim* since Ocean Parkway doesn't continue straight [*mefulash u'mechuvanim*] into these other roadways and they are therefore not halachically considered as one. Furthermore, Hagaon Harav Moshe Feinstein zt"l maintained that in order for any section of an intercity road to be considered a *reshus harabim*, *shishim ribu* would have to traverse that particular section of the road on a daily basis.²⁴ Accordingly, we would not include vehicles entering the roadway at different points in the total count, as they are each traveling along different segments of the roadway. Since Ocean Parkway has much fewer than *shishim ribu* traversing it at any point, there is no question that Rav Moshe would not classify it as a *reshus harabim*. Additionally, the *poskim* maintain that people traversing the road in both directions are only counted traveling in one direction and so the total for a roadway like Ocean Parkway is actually much less.²⁵ Hence, we can conclude that Brooklyn does not have a street that has *shishim ribu* traversing it.

[Even more so, **most** *poskim* maintain that cars are not tallied in the *shishim ribu*.²⁶ The reason is

either because a vehicle in itself is considered a *reshus hayachid* and therefore its occupants are not part of the total or because we only include pedestrians (*holchei regel*) who traverse the street in the tally. Consequently, it is clear that there is no street in Brooklyn that has *shishim ribu* traversing it.] Moreover, since Brooklyn is encircled with *mechitzos*, notwithstanding how many people traverse Ocean Parkway, it's nonetheless classified as a *reshus hayachid*.

Q Didn't Hagaon Harav Moshe Feinstein zt"l categorically forbid the establishment of an *eruv* in Brooklyn?

A Rav Moshe permitted an *eruv* to be erected in Kew Gardens Hills, Queens and in Detroit.²⁷ In regards to Brooklyn, Rav Moshe acknowledged to the *rabbanim* of Flatbush that as there were many opinions on the topic of *reshus harabim*, he did not want to join them in the matter; however, he did not forbid them to construct an *eruv*.²⁸ [Concerning Rav Moshe's signature on the *kol korei* of 1979 and 1981 which prohibit the Flatbush and Boro Park *eruv*, see Appendices 2 and 3 for evidence that both are spurious documents and cannot be relied on.]

Moreover, Rav Moshe's reservations regarding erecting an *eruv* in Boro Park and Flatbush was based on misinformation provided to him at the time, such as: Brooklyn's population was more than 3,000,000 ²⁹ [the population required according to Rav Moshe to classify the area as a *reshus harabim* of *shishim ribu*] while in fact, according to census figures, Brooklyn only has 2,465,326 residents.³⁰

Rav Moshe was incorrectly informed, as well, that Boro Park and Flatbush each have a population of more than *shishim ribu* ³¹ [if the *eruv* included a

23 NYSDOT, *A Transportation Profile of NYS*, 2004 page 4.

24 *Igros Moshe*, O.C. 5:28:16.

25 *Kuntres Tikkun Eruvin Manhattan*, page 108; *Kinyan Torah*, 4:40:7, and *Rechovas Ha'ir*, 23:2.

26 *Bais Ephraim*, O.C. 26; *Maharsham*, 1:162; *Yeshuos Malko*, *siman* 26-27; *Harei B'samin*, 5:73; *Bais Av*, 2:9:3; *Mahari Stief*, *siman* 68; *Satmar Rav zt"l*, as cited in *Kuntres Meoz U'Mekedem* page 27; *Diorei Yatziv*, 2:172:13; *V'yaan Yoseph*, 1:155:1; *Kuntres Tikkun Eruvin Manhattan*, *siman* 12 page

105; *Kinyan Torah*, 4:40:6, and Rabbi Eliezer Y. Waldenberg *shlita*, author of the *Tzitz Eliezer*, as cited in *The Contemporary Eruv*, 2002 page 54 note 119.

27 *Igros Moshe*, O.C. 4:86 and 5:29.

28 *Ibid.*, 4:87; see also page 19 of this *kuntres*.

29 *Ibid.*, 5:28:5, 5:29; see also page 20 of this *kuntres*.

30 *Census 2000 Summary File 1*.

31 *Igros Moshe*, O.C. 5:28:5 and Addendum to O.C. 4:89; see also page 20 of this *kuntres*.

New York in 1905.¹³ Even Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* acknowledges that in the past *eruvim* had been erected in cities with populations exceeding *shishim ribu*.¹⁴

Bnei Brak [including it's interconnected neighborhoods] and Yerushalayim, both of which contain more than *shishim ribu*, are enclosed with *eruvim* under the *hashgacha* of Hagaon Harav Landau *shlita* and the *Eidah Hacharcidis*.¹⁵

It is important to note that in 1938 the *Achiezer*, Hagaon Harav Chaim Ozer Grodzinski *zt"l*, and the *Chazon Ish* *zt"l* allowed the establishment of an *eruv* in Paris ¹⁶ [1936, population 2,829,746 ¹⁷] with exactly the same conditions as in Brooklyn: three *mechitzos*, *omed merubeh al ha'parutz*.

Q We've never had *eruvim* in New York before, why start now?

A Most people are unaware that there was an *eruv* established in New York City [Manhattan] as far back as 1905 with the approval of some of the greatest *poskim* of that generation. That there was opposition — spearheaded by laypeople and not rabbinical authorities — to the establishment of a Flatbush *eruv* in 1979 does not preclude the erecting of an *eruv* now. Moreover, even Hagaon Harav Moshe Feinstein *zt"l* in one of his last *teshuvas* regarding *eruvim* realized that today — where halachically permissible — there is a great need for *eruvim*.¹⁸ The fact that most *poskim* and, in our opinion, even Rav Moshe would rule that a *eruv* is halachically permissibly today makes the establishment of an *eruv* an obligation. Additionally, in Brooklyn there are numerous private *eruvim*, many of which are not halachically correct, and a community *eruv* would prevent inadvertent *chilul Shabbos*.

13 *Oznei Yehoshua*, 1:18; *Tirosh VaYitzhar*, *siman* 73; *Eruv V'Hotzaah*, and *US Census* 1900.

14 *Igros Moshé*, O.C. 4:87; see *The Community Eruv* page 30; see also page 19 of this *kuntres*.

15 Hagaon Harav Yisroel Yaakov Fisher *zt"l* in *Even Yisroel*, 8:36 and *Kinyan Torah*, 4:40.

16 *Achiezer*, 4:8.

17 *Encyclopedia Britannica*, 1968 vol. 17 page 355.

18 *Igros Moshé*, O.C. 5:29.

Q Isn't it true that halachically an *eruv* cannot be erected in a large city such as Brooklyn?

A No. According to the vast majority of *poskim*, an *eruv* can be erected in Brooklyn since it's not considered a *reshus harabim d'Oraysa*.¹⁹

Most *poskim* maintain that Brooklyn is not classified as a *reshus harabim* because of the following three reasons:

- ◆ The streets of our community do not run straight from one end of the city to the other — they are not *mefulash u'mechuvanim m'shaar l'shaar*.
- ◆ None of the streets in our community, including Ocean Parkway, are traversed daily by 600,000 people — there is no *shishim ribu ovrin bo b'chol yom*.
- ◆ As Brooklyn is circumscribed by more than three *mechitzos* at its waterfront, it is fundamentally a *reshus hayachid*.

Even one of the above conditions would be sufficient ground to permit an *eruv* of *tzuras hapesachim*. Additionally, as there are many reasons to allow an *eruv* in Brooklyn, even a *Baal Nefesh* can utilize the *eruv* with certainty.²⁰ Furthermore, since Brooklyn is bounded on three sides by *mechitzos*, any *eruv* in Brooklyn would be considered a *Rambam eruv*.²¹

Q Doesn't Ocean Parkway have more than *shishim ribu* passing through it every day?

A No. The statistical records of the Department of Transportation [DOT] show that Ocean Parkway, one of Brooklyn's main thoroughfares, has fewer than 55,000 vehicles traversing it daily in both directions ²² [with an average of 1.5 occupants per

19 *Divrei Malkiel*, 4:3; *Achiezer*, 4:8; *Minchas Elazar*, 3:4; *Chazon Ish*, O.C. 74:10, 107:4-7; Rav Shlomo Dovid Kahane *zt"l*, one of the main *rabbanim* of Warsaw before World War II, *Divrei Menachem*, O.C. vol. 2, pages 42-43; *Bais Av*, 2:5:2; Rav Yisroel Yaakov Fisher *zt"l* in *Even Yisroel*, 8:36, and *Kinyan Torah*, 4:40.

20 See *The Community Eruv*, note 11.

21 See *The Community Eruv*, note 5.

22 See *The Community Eruv*, pages 67-8.

Things You Have Always Wanted to Know About the Flatbush Eruv (But Were Never Told)

Q Why do we need an *eruv*? Can't we observe Shabbos properly without one?

A The *Chasam Sofer*¹ states that it is not possible for an individual to ensure that all the members of his household do not inadvertently carry on Shabbos, and therefore, the construction of an *eruv* is the obligation of every *rav*. In light of this *Chasam Sofer* it follows that one cannot assert that there is no need for an *eruv*. Furthermore, an *eruv* helps minimize *chilul Shabbos* by our Jewish brethren who are unfortunately not religious and carry on Shabbos without an *eruv*.² Additionally, an *eruv* helps to increase our *oneg Shabbos*, e.g., families with young children, the elderly, and the infirm are no longer confined to their homes.³ An *eruv* is invaluable on Yom Tov, as well, as it allows us to carry items that are not needed e.g. extra keys on a key chain.⁴ Furthermore, it is a *mitzvah* to erect an *eruv*.⁵ Hagaon Harav Moshe Feinstein zt"l, when he recognized that an *eruv* could be erected, saw a great need for it.⁶

Q Is there a precedent for constructing an *eruv* in a large city?

A Yes. The custom of erecting *eruvim* has existed for generations. Prior to WWII, most European cities with Jewish populations such as Brisk, Lodz, Odessa, Paris, Radin, Vilna, and Warsaw all had *eruvim*. The *minhag* of our ancestors was to erect *eruvim*. Therefore, not to establish an *eruv* is a departure from our *minhag*.

Almost all large cities, prior to WWII erected *eruvim* when the civil authorities allowed them to. The following large cities with populations of more than 600,000 established *eruvim*: Warsaw, Lodz⁷ [Warsaw, from at least the year 1900, had a population of more than *shishim ribu* on one side of the Wistula River which divided the city in two – the larger side known as Warsaw and the significantly smaller side known as Praga,⁸ Lodz had a population of more than *shishim ribu* since the year 1931⁹], Odessa,¹⁰ Manchester,¹¹ St. Louis,¹² and

1 *Orach Chaim* 99.

2 *Nefesh Chayah, siman* 25 and *Bais Av*, 2:1:25.

3 *Perishah*, O.C. 395:1.

4 *Shulchan Aruch*, O.C. 518:1.

5 *Tuv*, and *Shulchan Aruch*, O.C. 366:13, 395:1; for proof that it's a requirement for a city as well, see *BeHag, Perek Hador* and *Chasam Sofer*, O.C. 99.

6 *Igros Moshe*, O.C. 1:139:5, 4:86, 5:29.

7 *Mishmeres Sholom*, 24:10.

8 *Rocznik Statystyczny Warszawy 1921 i 1922, 1924* page 14.

9 *Encyclopedia Judaica*, 1996 vol. 11 page 426.

10 *Divrei Malkiel*, 3:14-18, 4:3; *Tikkun Shabbos*, and *Tuv Yehoshua*.

11 Introduction *Bais Av* vol. 2 and *Encyclopedia Britannica*, 1911 vol. 17 page 547.

12 *Tikvas Zechariah* and *Encyclopedia Britannica*, 1911 vol. 24 page 24.

The Hundredth-Year Anniversary of the First Eruv in New York 1905-2005

A city eruv in New York, despite what some would like us to believe, is not a novel concept but part of a longstanding tradition with roots in our European heritage.

The first record of a discussion regarding eruvin in New York City [Manhattan] was in 1901 when the rabbanim Hagaon Harav Tzvi Yechezkel Michelzon zt"l, one of the main rabbanim of Warsaw, and Hagaon Harav Yosef Levenstein zt"l, Av Bais Din of Serotzk, agreed that halachically it was permissible to establish an eruv there (Chavolim BaNe'imim, 3:17 and Tirosh VaYitzhar, siman 73).

In 1905, an eruv was established by Hagaon Harav Yehoshua Seigel zt"l, the Chief Rabbi of Kehilas Yisroel and one of the most noteworthy poskim of that era living in New York (Otzar Zichronasi, pages 118, 352). At the time, Rav Seigel published a kuntres, Eruv V'Hotzaah, in which he established the halachic underpinning for an eruv in New York, guidelines that are still pertinent today. Members of the Polish and Galician communities in New York asked their rabbanim in Europe if it was permissible to utilize this eruv. These Gedolei HaPoskim the Brezoner Rav (Maharsham, 9:18), Stanislaver Rav (Harei B'samim, 5:73), Hagaon Harav Moshe Meisels zt"l, Av Bais Din Premishler (Eruv V'Hotzaah), and Hagaon Harav Moshe Nachum Yerushlimsky zt"l, Av Bais Din Kieltz (Eruv V'Hotzaah) answered with a resounding yes. Rav Seigel's eruv only encompassed the Lower East Side, utilizing the natural riverbanks [mechitzos hayam] of Manhattan on three sides and on the fourth side, the Third Avenue El as a tzuras hapesach.

As the Jewish community migrated out of the Lower East Side, there was a growing need to enlarge the Manhattan eruv to encompass the whole Manhattan. In 1949, the Amshinover Rebbe urged Hagaon Harav Tzvi Eisenstadt zt"l to establish an eruv that included the whole Manhattan. Rav Eisenstadt spent days investigating the Manhattan waterfront and concluded that it was bounded by man-made walls [mechitzos b'y'dai adam] and an eruv could be established (Minchas Tzvi, siman 4). There were many meetings and teshuvos written concerning this eruv, the culmination being that most rabbanim allowed an eruv in Manhattan. Along with Rav Eisenstadt, and the Amshinover Rebbe, the list included the Kapishnitzer Rebbe, Boyaner Rebbe, Novominsker Rebbe, Radziner Rebbe, Hagaon Harav Michael Dov Weissmandel, Hagaon Harav Yonasan Steif, Hagaon Harav Tzvi Pesach Frank, Hagaon Harav Menachem Kasher, and the Shatzer Rebbe, zt"l. By 1960, even Hagaon Harav Eliyahu Henkin zt"l had signed onto the committee to establish an eruv (Divrei Menachem, O.C. vol. 2, p. 10; see also Kisvei Hagriah Henkin, p. 33 and Hebrew section, page 6 of this kuntres, where he urges the rabbanim of the Bronx and Brooklyn to erect eruvin). In Iyar of 1962, an eruv was finally established under the supervision of the Shatzer Rebbe zt"l.

For more information and rabbinical approbations please visit www.flatbusheruv.org

The Flatbush eruv hotline is 718-339-5904

For a copy of The Community Eruv kuntres or a copy of a kuntres supporting the heter of sechiras reshus please send \$4 each to: Vaad L'Tikkun Eruvin of Greater Flatbush, 1080 McDonald Avenue Unit 226, Brooklyn, NY 11230

For additional information regarding eruvin please see www.eruvonline.blogspot.com

Questions and Answers Regarding the Flatbush Eruv

Published by:
Vaad L'Tikkun Eruvin
of Greater Flatbush
Brooklyn, NY
Tishrei 5766

STATEN ISLAND

